

Sanna-Leena Mikkonen (toim.)

**JÄRJESTÖT OPPIMISEN JA OSALLISUUDEN
MAHDOLLISTAJINA**

- Kokemuksia oppilaitosyhteistyöstä Jobi –hankkeessa

Saimaan ammattikorkeakoulun julkaisu
Saimaa University of Applied Sciences Publications

Saimaan ammattikorkeakoulun julkaisu

Sarja A: Raportteja ja tutkimuksia 73

ISBN 978-952-7055-39-7 (PDF)

ISSN 1797-7266

SISÄLTÖ

JOHDANTO	4
JÄRJESTÖYHTEISTYÖTÄ RAKENTAMASSA <i>Sanna-Leena Mikkonen ja Heini Maijanen</i>	5
JÄRJESTÖT OPPIMISYMPÄRISTÖINÄ <i>Sanna-Leena Mikkonen</i>	9
MITEN SAADA NUORET KIINNOSTUMAAN VAPAAEHTOISTYÖSTÄ? <i>Anja Liimatainen</i>	21
SOSIONOMIOPISKELIJAT JÄRJESTÖISSÄ OPPIMASSA <i>Marianne Suntio, Titta Piikki ja Sanna-Leena Mikkonen</i>	28
TERVEYDENHOITAJAT UUSISSA OPPIMISYMPÄRISTÖISSÄ <i>Anja Liimatainen</i>	43
OSALLISUUDEN RAKENTUMINEN JOBI-HANKKEESSA <i>Sanna-Leena Mikkonen ja Marianne Suntio</i>	50

Liitteet

Liite 1 Työelämän vastuulomake

JOHDANTO

Tämä julkaisu on osa Järjestöjen palvelut osaksi hyvinvoinnin ekosysteemiä – työtä ja osallisuutta nuorille (Jobi) hankkeen toteutusta. Jobi-hanketta toteuttivat Kaakkois-Suomen alueella vuosina 2015-2016 Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Oy Socom ja Saimaan ammattikorkeakoulu Oy (Saimia). Kumppaneina hankkeen toteutuksessa ovat olleet Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus Eksote ja Kouvolan kaupunki (<http://www.socom.fi/job/>). Julkaisu keskittyy Saimaan ammattikorkeakoulun ja järjestöjen väliseen yhteistyöhön ja kokemuksiin Jobi-hankkeessa.

Jobi- hankkeen kohderyhmään kuuluivat nuoret alle 30-vuotiaat ja heikossa työmarkkina-asemassa olevat sekä järjestöjen avainhenkilöt. Hankkeen rahoitus on tullut Euroopan sosiaalirahaston Kestävää kasvua ja työtä 2014-2020 Suomen rakennerahasto-ohjelman toimintalinjasta 5: Sosiaalinen osallisuus ja köyhyyden torjunta, Hämeen ELY-keskus.

Kaakkois-Suomessa toimii noin 7500 rekisteröitynyttä yhdistystä. Yhdistysten tarjoama osallisuus, tuki ja palvelut ovat tärkeä osa kaakkoissuomalaista hyvinvoinnin infrastruktuuria. Järjestöt ovat myös merkittävä työllisyyttä edistävä sektori. Alueen järjestösektorissa on kuitenkin vielä paljon hyödyntämättömiä voimavaroja ja mahdollisuuksia nuorten ja heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistäjinä ja samalla syrjäytymisen ehkäisijänä. Jotta nämä mahdollisuudet saataisi paremmin käyttöön, on hankkeessa haluttu kehittää edellytyksiä kolmannen sektorin toiminnalle, palvelutuotannolle ja vapaaehtoistyön tarjonnan ja tarpeen kohtaamiselle (<http://www.socom.fi/job/>)

Julkaisua ovat yhteistyössä kirjoittaneet Saimaan ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan lehtori Sanna-Leena Mikkonen, yliopettaja Anja Liimatainen, sosionomiopiskelijat Marianne Suntio ja Titta Piikki sekä Jobi-hankkeen projektipäällikkö Heini Maijanen, Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Oy Socom.

JÄRJESTÖYHTEISTYÖTÄ RAKENTAMASSA

Kirjoittajat: Sanna-Leena Mikkonen ja Heini Maijanen

Järjestöjen palvelut osaksi hyvinvoinnin ekosysteemiä – työtä ja osallisuutta Nuorille (Jobi) –hankkeen yhtenä visiona kansalaistoiminnan merkitys kasvaa siten, että järjestökenttä tarjoaa nuorille vapaaehtoistyötä ja mahdollisuuksia toimia työllistymisen edistämisen polkuna. Tavoitteina hankkeessa on ollut parantaa nuorten työllistymismahdollisuuksia, lisätä nuorten osallisuutta ja valmiuksia vapaaehtoistyössä sekä vahvistaa nuorten toimijuutta kansalaisyhteiskunnassa.

Ammattikorkeakoulu tukee alueensa kehitystä ja hyödyntää aktiivisesti työelämälähtöisiä oppimisympäristöjä. Työelämäläheisyys perustuu molemminpuoliseen osaamiseen siirtoon, jossa edellytyksenä on vuorovaikutus ja dialogi työelämän ja ammattikorkeakoulun välillä. Kolmannen sektorin osuus hyvinvointiyhteiskunnan palvelujen tuottamisessa on erityisen merkityksellinen julkisen ja yksityisen sektorin rinnalla. Hyvinvointiyhteiskunnan säilyminen ja kehittäminen vaatii aktiivisuutta myös koulutusorganisaatioilta.

Työelämäläheisyudessa syntyy yhteistyötä, joka saa parhaimmillaan aikaan sellaista, mihin yksin ei olisi päästy. Kumppanuutta edistävät yhteinen ”kieli” ja ymmärrys, joka voi syntyä yhteisten kohtaamisten, yhteisen tekemisen ja vuorovaikutuksen kautta. Molemminpuolisen hyödyn kokemus on onnistuneen kumppanuuden edellytys. (Heino 2015, 4).

Hankkeen aikana Saimaan ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalalla järjestökentän potentiaalia ja mahdollisuuksia on hyödynnetty laajasti oppimisympäristönä ammatillisissa harjoitteluissa, työelämäprojekteissa ja erilaisissa yhdistysten toimintaa kehittäneissä tehtävissä eri opintojaksoissa. Opiskelijoiden ja järjestöjen potentiaali ja tarpeet ovat kohdanneet tässä hankkeen aikana monin tavoin. Oppimiskokemusten avulla on edistetty nuorten rekrytointia järjestöjen työntekijöiksi ja vapaaehtoisiksi.

Hankkeessa selvitettiin järjestöjen tarjoamia oppimisympäristöjä eri koulutusalojen opiskelijoille. Tietoa hankittiin järjestöihin sekä oppilaitoksiin suunnatuilla kyselyillä. Hankkeen aikana on myös kuultu nuorten ajatuksia vapaaehtoistyöstä, sekä haettu heiltä ratkaisuihin yhdistysten viestintään, vapaaehtoistyön kiinnostavuuden lisäämiseen nuorten silmissä, ja nuorten innostamiseksi järjestötyöhön ja kansalaisvaikuttamiseen.

Yhteistyö ja verkostoituminen ammattikorkeakoulun ja järjestöjen välillä on rakentunut ja vahvistunut, ja järjestökentän mahdollisuudet ja vaihtoehdot erityisesti sosiaali- ja terveysalan työntekijöinä tai vapaaehtoisina ammatillisena oppimisympäristönä on tunnistettu. Nuoret ovat saaneet kokemuksia järjestöissä toimimisesta.

Yhdistyksille on tarjottu välineitä ja tukea omien palvelujen ja toimintojen tuotteistamiseen, sekä järjestetty työnantajuuteen ja varainhankintaan liittyvää lakikoulutusta. Lisäksi yhdistykset ovat saaneet tietoutta opiskelijoiden tarjoamista mahdollisuuksista ja opiskelijoiden ohjaamisesta.

Saaduista kokemuksista on kerätty palautetta niin oppimisympäristöjä tarjonneilta yhdistyksiltä kuin opiskelijoiltakin. Järjestöyhteistyön merkitys opiskelijoille ja yhdistyksille on kirkastunut kerätyissä palautteissa. Opiskelijoiden tietoisuus ja kiinnostus järjestö- ja vapaaehtoistyöhön on lisääntynyt, ja heidän valmiutensa kansalaisyhteiskunnan toimijoina ovat vahvistuneet. Hankkeen tuloksena järjestöjen tarjoamat mahdollisuudet ammatillisen osaamisen kehittämisessä tunnistetaan paremmin. Opiskelijat ovat myös kiinnostuneita järjestöjen mahdollisuuksista tulevana työnantajina. Vapaaehtoistyön mahdollisuuksien ilmoittamista, löytämistä ja verkostoitumista helpottamaan Socom kehitti hankkeen aikana Yhdistysinfo.fi- verkkopalvelua: (<http://www.yhdistysinfo.fi/>).

Julkaistuun on koottu case- esimerkkejä järjestöistä ja niiden mahdollistamasta vapaaehtoistyöstä ja oppimisesta. Opiskelijoiden oppimiskokemuksia peilataan opiskelijoiden ammatillisiin osaamisvaatimuksiin sekä hankkeen tavoitteisiin. Yhdessä on luotu mallia toimivalle järjestöjen ja oppilaitoksen väliselle

yhteistyölle mm. vapaaehtoistyön mahdollisiin riskeihin, vastuisiin, opiskelijan ohjaamiseen sekä yhdistyksen tarjoamiin oppimismahdollisuuksiin liittyen. Julkaisun lopussa hankkeessa toteutunutta opiskelijayhteistyötä ja oppimista peilataan osallisuuden osa-alueisiin ja hankkeen tavoitteisiin.

Saimaan ammattikorkeakoulun opiskelijat ovat olleet hankkeen toteuttamisessa suuri voimavara. Loppuseminaarissa 1. joulukuuta 2016 nähtiin ja kuultiin hienoja näytteitä opiskelijoiden toteuttamasta toiminnasta Jobi-hankkeessa.

Elämyksellisen seminaarin ohjelma löytyy tallenteina täältä:

<http://jobihanke.blogspot.fi/>.

Opiskelijoiden innostus ja työpanos hankkeen aikana on ollut erityisen merkityksellistä. Heidän toteuttamansa vapaaehtoistyö on mahdollistanut osallisuuden vahvistumisen järjestöjen välityksellä. Nuorissa on luovuutta, innokkuutta ja potentiaalia, joka on osoittautunut korvaamattomaksi voimavaraksi. Ilman aktiivisia ja innokkaita järjestöjä kaikki tämä ei kuitenkaan olisi mahdollistunut. Järjestöyhteistyö on oppilaitokselle erittäin suuri voimavara. Myös järjestöille nuorten opiskelijoiden työpanos on ollut tärkeä ja merkityksellinen.

Yhdistyksiin työllistyneet entiset opiskelijat kertoivat järjestöyhteistyöpäivässä opiskelijoille urapolkutarinoitaan. Miksi he valitsivat järjestösektorin? Heillä kaikilla olisi ollut mahdollisuus työllistyä myös julkiselle sektorille. He kertoivat, että järjestötyössä heille mahdollistuu luova vaikuttaminen oman työn sisältöön, laajat yhteistyöverkostot, työn moninaisuus ja moniammatillinen työyhteisö. Ja tietysti myös se, että pääsee pohtimaan konkreettisesti ratkaisuja ympäröivän yhteisön ja ihmisten arkielämän haasteisiin. (Maijanen 2016)

Järjestöjen elinvoimaisuus edellyttää uusien toimijoiden rekrytoitumista järjestötyöhön myös tulevaisuudessa. Oppilaitoksilla on tärkeä rooli nuorten kannustamisessa järjestö- ja vapaaehtoistyöhön. Järjestöjen ja oppilaitosten yhteistyön koordinointi ja vapaaehtoistyön opinnollistamisen mahdollistaminen kaikkien koulutusalojen opiskelijoille voi vahvistaa osallisuutta kaikilla

hyvinvoinnin ekosysteemin toimintakentillä ja osa-alueilla niin yksilöiden kuin yhteisöjen tasolla.

Lähteet:

Heino, M. 2015. Kohti työelämäläheistä oppimista. Saimaan ammattikorkeakoulu julkaisuja, Sarja A: Raportteja ja tutkimuksia 58.

Jobi-hanke 2016. Jobi-hankkeen loppuseminaarin 1.12.2016 materiaali. Jobihanke-blogi. Julkaistu 7.12.2016. Viitattu 18.12.2016:
<http://jobihanke.blogspot.fi/>

Maijanen, H. 2016. Opiskelijoiden ja järjestöjen kohtaamisia järjestöyhteistyöpäivässä. Jobi-blogi 25.8.2016 Viitattu 20.12.2016.
<http://jobihanke.blogspot.fi/>

JÄRJESTÖT OPPIMISYMPÄRISTÖNÄ

Kirjoittaja: Sanna-Leena Mikkonen

Järjestöjen palvelut osaksi hyvinvoinnin ekosysteemiä – työtä ja osallisuutta nuorille (Jobi)- hankkeessa edellytettiin, että yhteistyö ja verkostoituminen Saimaan ammattikorkeakoulun ja järjestöjen välillä käynnistyy. Tavoitteena oli tunnistaa järjestökentän mahdollisuudet ja vaihtoehdot erityisesti sosiaali- ja terveysalan ammatillisena toimintaympäristönä. Opiskelijoiden haluttiin saavan kokemusta toimimisesta järjestöjen työntekijöinä tai vapaaehtoisina, ja siten kannustaa heitä huomaamaan järjestöjen potentiaali niin työllistymisen kuin kansalaisaktiivisuudenkin mahdollistajana.

Jobi-hankkeen alkuvaiheessa selvitettiin sekä järjestöjen että oppilaitosten aiempia kokemuksia, näkemyksiä ja tarpeita yhteistyöstä. Selvitysten tuloksia hyödynnettiin jo hankkeen aikana Saimaan ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalalla järjestöyhteistyön rakentamisessa ja vahvistamisessa, sekä Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Socomin Jobi-hankkeessa kehittämän Yhdistysinfo.fi-verkkopalvelun muokkaamisessa. Hankkeen kuluessa toteutuneesta järjestöyhteistyöstä kerättiin myös palautetta niin järjestöiltä kuin opiskelijoiltakin. Lisäksi paneuduttiin järjestö- ja vapaaehtoistyön vastuisiin ja mahdollisiin riskeihin. Toteutuneeseen yhteistyöhön hankkeen aikana osallistui yli 150 sosiaali- ja terveysalan opiskelijaa ja 65 eri järjestöä tai yhdistystä.

Järjestöjen näkemyksiä oppilaitosyhteistyöstä

Kymenlaakson ja Etelä-Karjalan yhdistysten tarjoamia oppimisympäristöjä eri koulutusalojen ja oppilaitosten opiskelijoille selvitettiin hankkeen alkuvaiheessa järjestöihin suunnatulla kyselyllä. Sähköinen kysely lähetettiin noin 2000 yhdistykselle. Siihen vastasi vuoden 2015 touko-elokuun aikana 134 eri yhdistyksen ja järjestön edustajaa Kymenlaaksosta ja Etelä-Karjalasta. Kyselyn pohjalta kirjoitettiin selvitys ”Järjestöjen ja oppilaitosten yhteistyö Etelä-Karjalassa ja Kymenlaaksossa (Suntio & Mikkonen 2015).

Vastaajia pyydettiin kuvailemaan, mitä opiskelija voi harjoitella ja oppia järjestössä. Lisäksi kysyttiin, mitä sellaisia tulevaisuuden tarpeita järjestössä on, joissa voisi mahdollisesti hyödyntää eri alojen opiskelijoita. Järjestöille lähetettiin kyselyn yhteydessä tietopaketti Etelä-Karjalan ja Kymenlaakson ammatillisten oppilaitosten ja ammattikorkeakoulujen koulutusalarajonnasta.

Kymenlaakson alueelta tarjouksia opiskelijoiden oppimisympäristöiksi tuli kyselyssä kaikkiaan 74 järjestöltä, joista 39 sosiaali- ja terveystieteiden opiskelijoille suunnattuja tarjouksia. Etelä-Karjalan alueelta tarjouksia eri alojen opiskelijoille saatiin 36 järjestöltä, joista 20 kohdennettuna sosiaali- ja terveystieteiden opiskelijoille. Lähes kaikki oppimismahdollisuuksia tarjonneet järjestöt kuvasivat vastauksissaan useita monipuolisia tehtäviä, joita opiskelija voi oppia ja harjoitella järjestössä.

Yhdistyksissä opiskelijoiden on mahdollista päästä mm. vapaaehtoistyöhön, järjestämään erilaisia tapahtumia, avustamaan asiakkaita ja ohjaamaan ryhmiä. Tietotekniikkaan perehtyneille tarjolla on esimerkiksi yhdistysten nettisivujen laatimista, ja tulevaisuudessa myös sosiaaliseen mediaan toivottiin toimijoita. Joidenkin yhdistysten historiikit kaipaavat myös kirjoittamista. Jatkossa monet yhdistykset haluaisivat opiskelijoita esimerkiksi selvitys- ja kehitystyöhön, jossa kartoitettaisiin yhdistysten tilannetta sekä jäsenten ja asiakkaiden tarpeita.

Järjestöissä on hyvin eritasoisia valmiuksia opiskelijoiden ohjaamiseen. Joidenkin pienten yhdistysten toiminta on vapaaehtoisten varassa, minkä jotkut vastanneet yhdistykset kokevat isona haasteena. Yhdistykset toivoivatkin lisää tietoa opiskelijoiden ohjaamisesta. Hankkeen aikana yhdistyksille suunnattiin koulutusta opiskelijan ohjaamisesta.

Järjestöille syyskuussa 2016 suunnatun työpajan yhteydessä järjestöjen avainhenkilöt pohtivat opiskelijoiden hyödyntämistä järjestössä kolmen kysymyksen kautta:

- mitä heidän edustamansa yhdistys voi tarjota opiskelijalle
- mitä hyötyä yhdistykselle on opiskelijatyöstä, sekä

- miten yhdistyksessä työskentely voi kehittää opiskelijan ammatillista osaamista?

Työpajassa kootun aineiston perusteella opiskelija voi auttaa yhdistyksiä hyvin monella tavalla. Järjestö voi tarjota paikan, jossa opiskelija voi kehittyä ammatillisesti ja yksilöllisesti. Opiskelija voi oppia asiakaspalvelua, yhdistysten toimintakulttuuria, monialaista tiimityötä sekä kehittämistä laajalla rintamalla. Järjestö voi tarjota harjoittelu- tai työelämäprojektipaikan, sekä kehittämis- tai oppinäytetyöaiheen. Järjestöt näkevät, että opiskelija voi saada tulevaisuuteensa hyviä eväitä ja hänelle voi avautua uusia mahdollisuuksia elämässä. Vapaaehtoistyö voi tarjota elämyksiä ja yhteisöllisyyttä, ja tulevaa työllistymistä ajatellen myös tärkeän CV-merkinnän.

Miten järjestö voi hyötyä opiskelijatyöstä? Opiskelijat ovat tärkeitä käsipareja yhdistysten palvelujen ja tapahtumien tuottamisessa, ja heidän avullaan yhdistys voi jopa käynnistää uutta toimintaa. Opiskelijat tuovat toimintaan uusia ideoita ja käytännön ratkaisuja. Nuori opiskelija voi kehittää yhdistyksen toimintaa ja työyhteisöä, ja jopa uudistaa yhdistyksen toimintatapoja. Järjestöt näkevät tärkeänä myös opiskelijoiden roolin yhdistysten toiminnan markkinoijina; he voivat sekä tukea yhdistystä sen viestinnässä, että antaa ikään kuin uudet tuoret ”esiintymiskasvot” yhdistykselle. Heidän esimerkinsä voisi houkuttaa uusia nuoria kiinnostumaan vapaaehtoistyöstä. Opiskelijat voivat myös tuoda opintojensa kautta uutta, tuoretta tietoa järjestöjen suuntaan.

Järjestöt näkevät omassa toiminnassaan paljon mahdollisuuksia opiskelijoiden ammatillisten taitojen kehittymiseen. Opiskelija voi oppia todelliseksi verkostojen moniosaajaksi. Järjestössä opitaan monialaista vapaaehtoistyön organisoimista ja johtamista sekä toiminnan kehittämistä. Myös yrittäjämäinen ajattelutapa kehittyy. Järjestöissä oppii toiminnan vaikuttavuuden seuranta ja arviointia erilaisia tutkimuksellisia työvälineitä soveltamalla. Opiskelija oppii vapaaehtoistyön kautta hahmottamaan yhdistysten yhteiskunnallisen merkityksen.

Järjestötyössä opitaan kohtaamaan erilaisia asiakkaita erilaisissa ympäristöissä. Työskentely laajentaa näkemystä ihmisen elämästä ja ongelmista. Opiskelija oppii hahmottamaan palvelujärjestelmää, ja ohjaamaan ammatillisesti ihmisiä kolmannen sektorin palvelujen piiriin. Opitaan osallistamisen ja kumppanuuden mahdollistavia työmenetelmiä. Markkinointi- ja viestintätaidot, ryhmien ja asiakkaiden ohjaustaidot, esiintymistaito ja rohkeus kehittyvät järjestötyössä.

Järjestöjen palaute opiskelijayhteistyöstä Jobi-hankkeessa

Syksyllä 2016 Jobi-hankkeen aikana opiskelijayhteistyötä tehneille järjestötoimijoille suunnattiin sähköinen webropol-palautekysely. Kyselyyn vastasi 21 kolmannen sektorin edustajaa, joista 7 oli ohjannut terveydenhoitajaopiskelijaa, 13 sosionomiopiskelijaa ja yksi ensihoitajaopiskelijaa. Kaikkiaan 18 vastaajaa (86 % vastaajista) kuvaa vastauksessaan kokemuksiaan opiskelijayhteistyöstä hyväksi, myönteiseksi ja toimivaksi.

”Hyviä kokemuksia, paljon antoisaa yhteistyötä tänä vuonna”

Opiskelijoita kuvataan aktiivisiksi, motivoituneiksi, sitoutuneiksi, luotettaviksi ja osaaviksi. Suurin osa vastaajista (91 %) kokee yhteistyön vahvistuneen Saimaan ammattikorkeakoulun kanssa Jobi-hankkeen aikana. Yhteistyön koettiin vahvistuneen seuraavilla tavoilla:

- Tietoisuus AMK:n tarpeista lisääntyi ja tarpeisiin pystyttiin vastaamaan
- Harjoittelijayhteistyö käynnistyi onnistuneesti ja sitä toivotaan tulevaisuudessakin
- Avoimuus opiskelijan ohjauksessa lisääntyi
- Koulutuksen sisältö ja harjoittelijan rooli kansalaisjärjestötoiminnassa on tullut tutummaksi
- Yhteydenpito ollut rakentavaa, asiointi ja yhteydenpito helppoa
- On opittu tuntemaan puolin ja toisin toistensa työskentelytapoja
- Kehitettiin uusia yhteistyömuotoja

Noin kolme neljäsosaa (76 % vastanneista) kokee tietoisuutensa lisääntyneen siitä, miten opiskelijoita voidaan hyödyntää järjestöjen toiminnassa. Vastauksissa tuotiin esille uusina opittuina asioina, että opiskelijat voivat järjestää tapahtumia ja tilaisuuksia, sekä tuoda omaa osaamisellaan uutta sisältöä toimintaan. He voivat kehittää uusia toimintoja ja projekteja. Opiskelijat voivat toimia harjoittelijoina, vapaaehtoistyöntekijöinä, opinnäytteen tekijöinä, palvelujen tarjoajina ja kriittisen mielipiteen antajina. Harjoittelun aikana hahmottui, mikä on mahdollista ja mikä ei. Lisäksi mainitaan, että tietoisuus terveydenhoidon mahdollisuuksista yhdistyksissä lisääntyi.

Opiskelijayhteistyö oppilaitosten kanssa koetaan välttämättömäksi järjestön toiminnan kehittymiseksi. Uudet näkemykset ja olemassa olevien toimintatapojen kyseenalaistaminen nähdään terveenä tapana uudistaa toimintaa. Opiskelijasta voi saada hyvän ulkopuolisen toiminnan arvioijan ja kyseenalaistajan. Kun opiskelija on työssä mukana, se pakottaa tarkastelemaan omia työskentelytapoja ja tottumuksia sekä ammattietiikkaa. Kokemusta kuvataan hyväksi ja opettavaiseksi, ja tällaisia tilaisuuksia toivotaan useammin.

Lisäksi tuodaan esille, että asiakkaillekin uusi kasvo on piristävää. Opiskelijan avulla syntyy myös mahdollisuuksia erilaiseen työskentelyyn ”lisäkäsien” kautta. Vastauksissa tuodaan esille, että opiskelijan oma sitoutuneisuus ja haasteiden vastaanottokyky on ratkaisevaa. Opiskelijoiden erilaisuuden ja erilaisten osaamistasojen huomioimista pidetään tärkeänä. Tarvitaankin herkkää korvaa kuulemaan, antamaan tilaa ja ymmärtämään opiskelijoiden tarpeet.

Kehittämiskohteina järjestötyöntekijät toivat esiin seuraavia asioita:

- Oppimistavoitteet oltava selkeät.
- Työharjoittelun alussa on selkeästi käytävä lävitse kaikkien osapuolten vastuut ja velvollisuudet (opiskelija, oppilaitos, työharjoittelunohjaaja). Tässä huomioitava myös poissaolojen määrä ja niiden korvattavuus
- Ohjaus vie paljon työelämäohjaajan työaikaa. Ohjauspalkkion saaminen harjoittelijan ohjaamisesta koettaisiin oikeutetuksi. Tähän liittyen

koulutussopimuksen tekemistä heti alussa pidetään tärkeänä.

- Päällekkäisten opiskelu- ja harjoittelujaksojen haasteet. Opiskelijoille toivotaan tiettyä sovittua aikaa harjoitteluun ja projektiopintoihin.

Järjestö- ja vapaaehtoistyö eri koulutusaloilla

Miten järjestöjä on hyödynnetty oppimisympäristöinä eri koulutusaloilla, ja miten oppilaitokset näkevät järjestöyhteistyön? Tätä selvitettiin hankkeen aikana alkuvuodesta 2016 kyselyllä, joka osoitettiin Etelä-Karjalan ja Kymenlaakson ammatillisten oppilaitosten ja ammattikorkeakoulujen kaikille koulutusaloille. Vastauksia saatiin kaikkiaan 12. Ammattikorkeakouluista vastauksia saatiin sosiaalialalta, hoitotyöstä, terveydenhoitotyöstä, kuvataiteesta, fysioterapiasta ja liiketaloudesta. Ammattiopistoista vastauksia tuli matkailu-ravitsemus-talosalalta, liiketaloudesta sekä sosiaali- ja terveysalalta. Vastaajien joukossa oli myös erityisammattioppilaitos (työelämään valmentava koulutus).

Kahdestatoista vastaajasta 11 kertoo, että koulutusohjelmassa on hyödynnetty järjestöjä oppimisympäristönä. Varsinaista järjestöosaamista- ja tietoutta on sisällytetty vain sosiaalialan koulutusohjelmien opetussuunnitelmaan, mutta järjestöjä ovat jollain tavalla hyödyntäneet kaikki vastanneet koulutusalat. Järjestöyhteistyötä on tehty koulutusalaan riippuen sosiaali- ja terveysalan, kulttuurialan, liikunta-alan järjestöjen, oman koulutusalan ammattiyhdistysten, yrittäjäyhdistysten ja kyläyhdistysten kanssa.

Yleisin yhteistyömuoto on ollut järjestöjen toteuttamat vierailut oppilaitokseen. Vastaajista suurin osa (n=10) kertoo, että järjestöistä on tehty oppilaitokseen vierailukäyntejä tai esittelyjä. Järjestöjen suuntaan opintokäyntejä on tehnyt hieman yli puolet vastanneista koulutusohjelmista (n=7).

Opiskelijat ovat päässeet hyödyntämään järjestöjä oppimisympäristönä projektiopinnoissaan (n=8) ja harjoitteluissa (n=6). Opiskelija on voinut myös muutaman vastaajan vastausten perusteella tehdä vapaaehtoistyötä ja korvata sillä osia opinnoistaan (n=3). Muina yhteistyömuotoina mainitaan hankeyhteistyö

(n=1) ja opetussuunnitelman kehittämissyhteistyö (n=1). Kolme vastaajaa kertoo, ettei koulutusohjelma ole tehnyt järjestöjen kanssa yhteistyötä.

Kaikki vastanneet eri koulutusalojen edustajat ovat löytäneet monia hyötyjä järjestöjen kanssa tehdystä yhteistyöstä. Projekt- ja harjoittelupaikkojen ja opinnäyteyhteistyön tarjoaminen opiskelijoille ovat konkreettisia hyötyjä eri koulutusalojen opiskelijoille. Järjestöt tarjoavat vastausten perusteella aitoja arjen oppimisympäristöjä, joissa päästään kohtaamaan ja ohjaamaan asiakkaita ja kuulemaan asiakkaan ääntä:

”Opiskelija kun on ei-niin-perinteisessä oppimisympäristössä, se on tuonut hänelle enemmän itsensä toteuttamisen mahdollisuuksia ja ymmärrystä asiakkaan kohtaamisesta asiakkaan ehdoilla” (AMK terveydenhoitotyö)

Järjestöissä voi vastaajien mukaan harjoitella monipuolista osaamista ja kehittää ammatillista kasvua. Opiskelija voi oppia palvelujärjestelmätuntemusta, projektiosaamista, yhteistyöosaamista, moniammatillisuutta ja kehittämisosaamista.

”Opiskelijat saivat tehtäväkseen todellisen asiakastyön, jota voitiin käyttää tutkintosuorituksena” (AMO, tieto- ja viestintäteknikka, datanomikoulutus)

Vastausten perusteella opiskelijalla on myös mahdollisuus tutustua vapaaehtoistyön kokemuksen avulla aktiiviseen kansalaistoimintaan järjestötyössä, ja vahvistaa sitä kautta omaa osallisuuttaan. Hän voi saada myös ajantasaista tietoa omaan ammattialaan liittyvistä asioista, sopimuksista ja lainsäädännöstä. Näin on voitu oppia omista oikeuksista ja velvollisuuksista työntekijöinä, joka vahvistaa myös nuoren osallisuutta yhteiskunnassa. Opiskelija saa kokemusta työelämästä ja kontakteja työelämäänsä, joka edesauttaa työllistymistä. Lisäksi mainitaan opiskelijan työskentelyn järjestössä tukevan myös muiden kansalaisten osallisuutta.

Järjestöille nähdään myös olevan hyötyä opiskelijoista, kun järjestöt saavat opiskelijoiden kautta uusia näkemyksiä ja uutta tuoretta verta toimintaansa

kehittämään. Oppilaitosten ja järjestöjen yhteisten hankkeiden kautta päästään vaihtamaan ajatuksia, suunnittelemaan, ideoimaan ja toteuttamaan monipuolisesti uutta toimintaa.

Vastanneet eri alojen opettajat kokevat järjestöyhteistyökumppaneiden löytymisen välillä vaikeaksi. Yhteydenotot ja yhteistyön järjestäminen vie aikaa, joka kiireisessä opetustyössä on suuri haaste. Yksittäinen opettaja järjestää yhteistyökuviot ”mittatilaustyönä”. Tähän ehdotetaan jonkinlaista yhteistyön sopimusmallia avuksi helpottamaan yhteistyötä. Eräs vastaaja tuo esille, että joskus yhdistysten odotukset opettajien roolista ja ajankäytöstä voivat olla epärealistisia. Järjestöyhteistyö vaatii toisinaan opettajalta enemmän aikaa ja panostusta, kuin omaan työkuormaansa ja hektiseen arjen työhön nähden on kohtuullista. Odotetaanko ehkä myös opettajien venyvän järjestöyhteistyön mahdollistamiseksi vapaaehtoistyöhön, kuten yhdistyksissäkin tehdään?

Vastaajien näkemysten mukaan järjestöillä ei aina ole vakituisia työntekijöitä, jolloin opiskelijan ohjaamiseen saattaa olla hankala sitoutua. Joidenkin yhdistysten toiminta on osa-aikaista, jota on vaikea yhdistää opintojen etenemiseen aikataulussa. Tällöin harjoittelua on pitänyt tehdä useammassa järjestössä yhtä aikaa, mikä ei ole vastaajan mielestä opiskelijan oppimisen kannalta paras vaihtoehto. Jotkut opiskelijat tarvitsisivat mahdollisuuden ”yksi asiakokonaisuus kerrallaan” opiskeluun.

Aikataulut, yhteisen ajan löytämisen haaste, sekä oppilaitosten lukuvuosirytmien vaatima ennakoivan suunnittelun vaatimus koetaan joissain tapauksissa yhteistyön esteiksi. Yhtenä esteenä mainitaan lisäksi järjestöjen epäily mahdollisuuksistaan toimia opiskelijan ammatillisten opintojen ohjaajana. Vastaaja toivoo että järjestöt huomaisivat, että oppia voi hyvin erilaisilla tavoilla. Lisäksi huomautetaan, että opiskelijan oppimisesta lopulta vastaa kuitenkin opiskelija itse ja hänen opettajansa. Lisäksi ehdotetaan koulutusta järjestöille opiskelijoiden ohjaamisesta.

Sopivien kontaktien ja verkostojen luomisessa on vastanneiden opettajien mielestä paljon kehitettävää, jotta yhteistyö yhdistysten ja oppilaitosten välillä

saadaan toimivammaksi. Oppilaitokset toivovatkin järjestöiltä aktiivisia yhteydenottoja asiantuntijavierailijoiden, opinnäytetyöaiheiden, harjoittelu- ja työpaikkojen ilmoittamiseen. Toiveena on esim. tarjolla olevien harjoittelupaikkojen ilmoittamista Jobstep-välitysjärjestelmään (huom: järjestelmä vaihtuu Jobiili-järjestelmään vuoden 2017 aikana).

Toimivan oppilaitosyhteistyön malli

Hankkeen aikana rakentuneen ja laajentuneen järjestöyhteistyön aikana pohdittiin järjestöyhteistyön käytännön reunaehdoja oppilaitoksen näkökulmasta. Myös oppilaitoksiin suunnatun järjestöyhteistyön tulosten tarkastelussa tuli esille haasteita, joihin pyrittiin hakemaan ratkaisuja. Järjestön hyödyntäminen opiskelijan oppimisympäristönä edellyttääkin oppilaitoksen näkökulmasta seuraavien asioiden huomioimista:

- Järjestön toiminnassa opiskelijan tulee voida harjoitella ja oppia oman koulutusalan kompetensseja ja ammatillisen kehittymisen vahvistumista tukevia asioita.
- Opiskelijan tulee saada omiin toiveisiinsa ja tarpeisiinsa vastaavaa ohjausta ja perehdytystä.
- Järjestössä tulee olla mietitty opiskelijan tekemän vapaaehtoistyön riskejä ja vastuita, eikä niistä saisi muodostua kynnyskysymystä.

Hankkeen aikana selvitetiinkin järjestöjen ja oppilaitosten yhteistyön edellytyksiä erityisesti riskien ja vastuiden osalta. Työturvallisuuslaki velvoittaa työnantajan selvittämään ja arvioimaan työn vaarat. Velvoite koskee myös järjestöjen ja yhteisöjen vapaaehtoistyöntekijöitä, ja siten tietenkin myös opiskelijoita. (Porkka & Myllymaa 2009; Hynynen 2016). Asia nousi akuutisti selvitettäväksi Jobi-hankkeen pilotin, kehitysvammaisten kaveritoiminnan käynnistämiseen liittyen. Sosionomien projektiopinnoissa on ollut käytössä työelämäohjaajan allekirjoittama vastuulomake, jonka avulla työnantajan edustaja tulee tietoiseksi siitä, että Saimaan ammattikorkeakoulun opiskelijavakuutus ei sisällä asiakkaiden vastuuvakuutusta.

Vastuukysymyksiä opiskelijan osallistuessa vapaaehtoistyöhön osana opintojaan selvitettiin hankkeen aikana ammattikorkeakoulun vakuutusyhtiön kanssa. Todettiin, että oppilaitoksen opiskelijavakuutus on voimassa myös epätyypillisissä oppimisympäristöissä (esim. vapaaehtoistyö), mikäli kyse on opetussuunnitelman mukaisista ja siihen kuuluvista opinnoista. Kuitenkin esim. kaveritoiminnassa kaikkien osapuolten olisi ymmärrettävä, että oppilaitoksen vakuutus koskee vain opiskelijaa. Vastuuvakuutusta kaverille tai muulle asiakkaalle ei oppilaitoksella ole. Toimintaan osallistuvan asiakkaan tulisi siis tiedostaa, että hän itse tai hänen vakuutuksensa vastaa hänelle itselleen toiminnassa mahdollisesti tapahtuvista vahingoista, mikäli yhdistys ei ole hankkinut toiminnassaan mukana oleville vakuutusta.

Sosionomikoulutuksen projektiopinnoissa jo ennen hanketta käytössä ollutta vastuulomaketta onkin edelleen muokattu. Siinä tarkennetaan opiskelijavakuutuksen sisältöä ja vastuuasiasa, ja mahdollistetaan lomakkeen käyttö myös järjestöissä tapahtuvissa terveydenhoitajien ammatillisessa harjoitteluissa. Työelämäohjaajan tulee olla tietoinen vastuuasiasista ennen projektin tai harjoittelun aloittamista, minkä hän vahvistaa omalla allekirjoituksellaan (Liite)

Yhteistyön rakentuminen

Hankkeen aikana nuorten rekrytointia järjestöjen työntekijöiksi ja vapaaehtoisiksi on edistetty monella tapaa. Harjoittelu- ja projektiopinnoilla ja oppimistehtävillä on tuettu opiskelijoita ymmärtämään järjestö- ja vapaaehtoistyön merkitys tärkeänä osana palvelujärjestelmää, osallisuuden vahvistajana, kansalaisvaikuttamisen keinona ja työllistäjänä. (Maijanen 2016)

Yhteistyö ja verkostoituminen ammattikorkeakoulun ja järjestöjen välillä on rakentunut ja vahvistunut hankkeen aikana. Järjestökentän mahdollisuudet on tunnistettu ja sovellettu opetussuunnitelmiin sosionomi- ja terveydenhoitajaopinnoissa sekä harjoitteluissa, projektiopinnoissa että muissa

opintojaksoissa. Järjestöyhteistyöpäivissä Saimaan ammattikorkeakoulussa marraskuussa 2015 ja elokuussa 2016 järjestöt esittelivät opiskelijoille projekti- ja harjoittelupaikkamahdollisuuksiaan, ja järjestöt saivat kuulla opiskelijoiden heille tarjoamista mahdollisuuksista. Järjestöille tarjottiin myös ohjausta opiskelijan työelämäohjaajana toimimiseen työpajassa syyskuussa 2016.

Haasteena järjestöjen ja ammattikorkeakoulun välisessä yhteistyössä on jatkossakin toiminnan koordinointi ja sen mahdollistaminen, että opiskelijat ja järjestöt löytävät toisensa. Vapaaehtoistyön ja opiskelijayhteistyön kysynnän ja tarjonnan kohtaamisen välineenä tullaan hyödyntämään hankkeen aikana kehitettyä Yhdistysinfo-verkkopalvelua.

Yhdistyksille on välitetty tietoa ammattikorkeakoulun rekryointipalvelu Jobstepistä, ja vuonna 2017 sen tilalle tulevasta Jobiili-palvelusta tullaan tiedottamaan yhdistysinfon kautta. Yhdistyksille tarjotaan tähän liittyen perehdytystä. Myös projekti- ja harjoittelupaikkatorien järjestämistä Saimaan ammattikorkeakoulun sosiaalialalla jatketaan. Opiskelijoiden ohjaamiseen liittyvää tietoa kerätään Yhdistysinfo- sivustolle.

Hankkeen aikana vahvistui ajatus siitä, että vapaaehtoistyön opinnollistamista tulee kehittää eteenpäin. Kaikkien koulutusalojen opiskelijoille tulisi mahdollistaa vapaaehtoistyökokemuksen tunnistaminen ja tunnustaminen osaksi opintoja vaikkapa vapaasti valittavana opintojaksona. Järjestö- ja vapaaehtoistyö kerryttää laaja-alaista osaamista, ja voi parhaimmillaan rakentaa siltoja työelämään.

Lähteet:

Hynynen, T. 2016. Yhdistyksen varainhankinta ja lainsäädäntö. Saimaan ammattikorkeakoulun julkaisu, Sarja A: Raportteja ja tutkimuksia 69. <https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/116253/Opas%20Yhdistyksen%20varainhankinta%20ja%20lainsaadanto.pdf?sequence=1>

Maijanen, H. 2016. Oppilaitos siltana vapaaehtoistyöhön. Jobi-blogi. 29.9.2016. Viitattu 20.12.2016. <http://jobihanke.blogspot.fi/>

Porkka, S-T. & Myllymaa, T. 2009. Riskien arviointi vapaaehtoistyössä. Opas yhdistyksille. Suomen mielenterveysseura. Helsinki: Hansaprint Direct oy.

Suntio, M. & Mikkonen, S-L. 2015. Järjestöjen ja oppilaitosten yhteistyö Etelä-Karjalassa ja Kymenlaaksossa. Saimaan ammattikorkeakoulun julkaisu. Sarja A: Raportteja ja tutkimuksia 61.

MITEN SAADA NUORET KIINNOSTUMAAN VAPAAEHTOIS- TYÖSTÄ?

Kirjoittaja: Anja Liimatainen

Opiskelijoiden innovaatiot monialaisen toimijaverkoston parissa Jobi-hankkeen aikana ovat vahvistaneet vapaaehtoistyön palvelujen monipuolisuutta ja houkuttelevuutta. Hankkeessa on rakennettu yhteistyötä Kymenlaaksossa järjestöjen ja Kouvolan seudun ammattiopiston kanssa sekä Etelä-Karjalassa Saimaan ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan ja Saimaan ammattioppilaitoksen kanssa. Vapaaehtoistyö osana ekosysteemiä voi merkittävästi vahvistua nuorten opiskelijoiden avulla.

Opiskelijoiden näkemyksiä järjestö- ja vapaaehtoistyöstä

Hankkeen tavoitteiden mukaisesti kuultiin ja koottiin nuorten näkemyksiä vapaaehtoistoiminnasta sekä Yhdistysinfo.fi- järjestöverkkopalvelun sisällöstä ja markkinoinnista. Lisäksi koottiin nuorten tarpeita sähköisten vapaaehtoistyön välityspalvelujen kehittämisessä. Järjestöseminaarissa marraskuussa 2015 Saimaan ammattikorkeakoulun sosiaalialan opiskelijat tuottivat kaikkiaan 13 ryhmätyötä, jotka analysoitiin deduktiivisesti neljän kysymyksen pohjalta.

1. Yhdistysinfo.fi sivustojen sisältö nuoria houkuttelevaksi
2. Yhdistysinfo.fi markkinointi ja löydettävyys
3. Sähköiset palvelut ja vapaaehtoistyön välitys (nuorten tarpeisiin)
4. Vapaaehtoistoiminnan kiinnostavuus

Nuoret opiskelijat toivovat, että Yhdistysinfo.fi olisi laaja jäsenyhdistysten verkko, jossa on selkeästi jaoteltu paikkakunnittain eri alojen yhdistystoimintaa. Yhdistysinfo tulisi olla selkokielenen sekä visuaaliselta ilmeeltään selkeä ja houkutteleva. Sivustolla oleva tieto tulisi olla helposti saatavilla ja tiedon hakurajaus tulisi olla mahdollista oman mielenkiinnon mukaan. Yhdistysinfo.fi tulisi olla toimivana ja käytettävissä myös mobiililaitteilla. Eri yhdistysten linkit löytyisivät sivustolta helposti ja niistä saisi selkeän, ajankohtaisen tiedon

yhdistyksen arvoista ja konkreettisesta toiminnasta sekä mitä yhdistys tarjoaisi vapaaehtoistyöhön. Tarjolla olisi tiiviisti esitetyt infopaketit sekä mahdolliset esittelyvideot. Sivustolla vapaaehtoistyön toimijat kohtaavat, niin ammattilaiset kuin vapaaehtoistyöhön haluavat henkilöt.

Yhdistysinfo.fi -sivustosta tekee houkuttelevan vapaaehtoisten henkilökohtaiset kokemukset ja tarinat myös kansainvälisestä vapaaehtoistoiminnasta. Sivustolla tulisi olla selkeät toimintaohjeet ja tiedot yhteyshenkilöistä. Tietoa olisi tarjolla olevista paikoista sekä suorat sähköiset yhteydenoton mahdollisuudet. Yhdistysinfo.fi – sivuston merkitys näkyisi siinä, että ammattilaisten ja yhdistysten yhteistyö tulisi toimivaksi sitä kautta, se toimisi väylänä löytää esim. tapahtumille taustajoukkoja.

Yhdistysinfo.fi – sivuston markkinointia voisi toteuttaa sellaisissa paikoissa missä nuoret liikkuvat: kouluissa, erilaisissa oppilaitoksissa sekä muissa julkisissa paikoissa kuten kirjastoissa, terveyskeskuksissa ja TE-toimistoissa. Tiedottamista voisi tapahtua ilmoitustaulujen, esitteiden tai flyerien avulla tai sähköisesti ilmoitustaulujen, kotisivujen ja koulujen sähköpostien, kuten Wilman kautta. Mainosten, flyerien sekä muunlaisen tiedottamisen tulisi olla selkokielistä ja visuaalisesti hyvin suunniteltua.

Erilaisten infopakettien esittelyn lisäksi on tärkeää jalkautua nuorten pariin ja kertoa vapaaehtoistyön välitysmahdollisuuksista paikan päällä vapaa-ajan viettopaikoissa, nuorisotiloilla kuten Monari tai Ohjaamo, seurakunnan toiminnoissa sekä erilaisissa nuorten tapahtumissa kuten esim. Kaamospuhallus ja erilaiset festarit. Luentojen tilalla markkinoinnissa voisi olla mukana nuoria, jotka itse tekevät vapaaehtoistyötä. Vapaaehtoistyön välitys tulisi toteutua myös sosiaalisen median välityksellä; facebook tai kysymyspalsta chat-toimintana, ja hyödyntää somen muita mahdollisuuksia kuten snap chat, instagram, twitter ja spotify-mainokset. Niissä tulisi esitellä yhdistysten käytännön toimintaa mm. esittelyvideoita YouTuben kautta. Liittyminen postituslistalle tulisi olla mahdollista myös oppilaitoksissa, kirjastossa ja virastoissa. Sovellukset ja yhteydenottomahdollisuudet tulisi toteutua kaikki sähköisesti.

Vapaaehtoistyön kiinnostavuus lähtee nuoren omista mielenkiinnon kohteista ja halusta auttaa sekä omista resursseista ja valinnanvapaudesta. Vapaaehtoistyöhön osallistumiseen tulee olla matala kynnyks eikä sen tulisi olla liian sitovaa, siksi kertaluonteiset osallistumiset kuten tapahtumien järjestäminen tai muu selkeästi määritelty yksittäinen toiminta olisi monelle nuorelle mieluisinta. Vaihteleva, hyvin organisoitu, selkeästi määritelty ja kohdennettu toiminta kiinnostaisi nuoria. Kiinnostuksen kohteina nuorilla ovat lapset ja lapsen oikeudet, perheet, nuoret, kehitysvammaisiin liittyvä toiminta, vanhukset, vanhuspalvelut, vanhusten piristys, maahanmuuttajat, mielenterveys-päihdetyö ja -kuntoutujat, urheilu, eläimet (4) sekä luonto. Toimintamuotoina voisi olla esim. ystäväkaveritoiminta, vertaistoiminta, sovittelu. Nuoret mainitsivat seuraavia järjestöjä, missä he haluaisivat toimia vapaaehtoistyössä: Pelastakaa Lapset ry, Kehitysvammaisten tuki ry, Seta, Amnesty, Katulapset, MLL, KRIS ja VaPePa.

Opiskelijat kaipaavat järjestöjen internetsivujen ahkerampaa päivitystä sekä selkeyttä ja helppokäyttöisyyttä. Sivuilta tulisi löytyä tietoa siitä, millaista vapaaehtoistoimintaa järjestöissä on tarjolla, miten vapaaehtoiseksi voi liittyä, mitä järjestöt odottavat vapaaehtoistyöntekijältä ja millaista koulutusta on saatavilla. Internetsivuilta tulee myös löytyä yhteystiedot henkilölle, jolta saa lisätietoja. Opiskelijoiden mielestä järjestöjen tulisi markkinoida itseään enemmän ja olla näkyvämpiä sosiaalisessa mediassa. Sosiaalinen media ei kuitenkaan yksin ole riittävä markkinointiväylä. Järjestöjen tulisi lisätä yhteistyötä muiden järjestöjen sekä oppilaitosten kanssa.

Järjestöjen toiminta nuoria houkuttelevaksi

Jobi-hankkeen tuotteistustyöpajat järjestöille toteutuivat kaksiosaisena Kouvolassa ja Lappeenrannassa. Tuotteistustyöpajojen palautteiden (n=5) mukaan työpajoihin osallistuttiin siksi, että haluttiin oppia tuotteistusta ja sen myötä saada näkyvyyttä yhdistystoiminnalle. Koulutusaineisto koettiin erittäin hyväksi ja se vahvisti jo aiempaa osaamista. Tuotteistustyöpajojen antia voidaan hyödyntää erityisesti brändäyksessä ja ottamalla erilaisia ryhmätyömenetelmiä käyttöön. Uusia ideoita syntyi mm. työllistymismahdollisuuksien, kaveritoiminnan, kumppanuuden sekä laitos- ja asumispalveluyksiköiden virkistykseen.

Osallistuneiden yhdistysten tuotteistamisprosessia voisi edelleen tukea ja kehittää jatkokoulutuksen avulla sekä yhteistyössä esim. kyläläisten kanssa koota toiveita ja mahdollisuuksia suunnitelmien pohjaksi sekä markkinoida toimintaa netin ja lehtisten avulla. Tuotteistustyöpajojen työmenetelmät koettiin hyödyllisiksi konkreettisten esimerkkien kautta. Nuorille tarjottavia vapaaehtoistyön muotoja esitettiin kahvilatoiminnan, kyläläisten yhteisen puutarhan ja kesäkahvilan ylläpitämisen, matkailuun liittyen sekä avustajatoiminnan työkokeilupaikkoina. Nuorten palkkaamiseen tai työnantajan velvoitteisiin liittyvää lisätietoa kaivattiin työllistämisen pituuteen ja mahdollisten tukien osalta.

Tähän tarpeeseen hankkeessa vastattiin järjestämällä Oikeuskäytäntö ja lainsäädäntö – koulutusta ja laatimalla opas. Koulutukset järjestettiin 20.1.2016 Kouvolassa ja 27.1.2016 Lappeenrannassa. Opas, Yhdistyksen varainhankinta ja lainsäädäntö löytyy Yhdistysinfo.fi-sivustolta.

Oikeuskäytäntö ja lainsäädäntökoulutukseen osallistujilta saatiin palautteita yhteensä 22 henkilöltä (N=22). Koulutukseen osallistuttiin, koska haluttiin tietoa lainsäädännöstä (n=5) ja varainhankinnasta (n=4) sekä päivitystä perustietoihin. Koulutus antoi lisää ymmärrystä yhdistysten toimintaan, vastaajat kokivat voivansa jakaa saatua tietoa eteenpäin yhdistyksessään sekä voivansa jatkossa kiinnittää enemmän huomiota kirjaamiseen ja varojen lailliseen hankintaan.

JOBi-hankkeen tavoitteiden mukaisesti koulutus lisäsi työllistymisvalmiuksia ja rohkeutta työllistää nuoria alle 30 vuotiaita työttömiä (n=5) ja työttömiä 30–54 – vuotiaita työttömiä (n=6). Yhdistykset kokivat tarvitsevansa taloudellista tukea työllistämisvalmiuksien lisäämiseen sekä lisätietoa erilaisista tukimuodoista ja uusista ideoista. Ainoastaan yksi yhdistys ilmoitti haluavansa tarjota kesätyöpaikkaa nuorelle oman toiminnan piirissä. Lakikoulutus koettiin olevan selkeä, ymmärrettävä ja asiallinen, vetäjä toi esille käytännön esimerkkejä ja sai aikaan keskustelua. Kouluttajan asiantuntemuksen arvioitiin olevan erinomainen.

Nuorten ja järjestöjen kohtaaminen alueellisissa piloteissa

Hankkeen alueellisissa piloteissa on luotu yhteistyöverkostoja, joiden toiminta jatkuu myös hankkeen päätyttyä, niin Kouvolan kuin Etelä-Karjalan alueilla. Kouvolan Ohjaamon nuorten kanssa on tehty pop up kiertue, ja kiertueen aikana kuultiin nuorten mielipiteitä. Lisäksi Ohjaamon kanssa on yhteistyössä järjestetty erilaisia tilaisuuksia järjestöjen ja nuorten kohtaamiseen. Hankkeen tavoitteen mukaisesti huonossa työmarkkina-asemassa olevia alle 30-vuotiaita nuoria aikuisia on ollut vaikea tavoittaa näillä hanketoimenpiteillä. Hankkeen alueelliset pilotit kokosivat nuoria tutustumaan vapaaehtoistyöhön ja pohtimaan omia työllistymisvalmiuksia.

Kehitysvammaisten kaveritoiminta käynnistyi yhteistyössä Saimaan ammattioppilaitoksen Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden Eksoten IsoAvun ja Lappeenrannan Kehitysvammaisten Tuki ry kanssa. Palautteiden (n=4) mukaan kehitysvammaisten kaveritoiminnan kehittämiseen liittyvä työpaja on mahdollistanut verkostoitumisen ja ajatusten vaihdon yhdistyksen jäsenten ja muiden toimijoiden kesken, viestintä on toiminut hyvin pilotoinnin aikana, ja kaveritoiminnasta toivotaan pysyvää toimintamallia. Kaveritoiminnalla on vahvistettu näkyvästi kehitysvammaisten osallisuutta yhteiskuntaan.

Hyvinvointiasemien ja järjestöjen välinen yhteistyö on rakentunut eri tavoin alueellisissa piloteissa. Rautjärven hyvinvointiasemalla yhteistyömahdollisuuksia kartoitetaan vielä paikallisten järjestöjen kanssa ja idea järjestökoordinaatiosta jäi työstettäväksi lähitulevaisuuteen.

Savitaipaleen hyvinvointiasemalle on saatu uusia järjestöjä toimijaksi erilaisten tapahtumien järjestäjänä. Tietoisuutta on lisätty vapaaehtoistoiminnan muuttamiseksi enemmän nuoria kiinnostavaksi. Merkittävää hankkeen kannalta on, että paikallisten nuorten, hyvinvointiaseman henkilökunnan ja paikallisten järjestöjen mielipiteitä vapaaehtoistoiminnasta koottiin YAMK-opinnäytetyönä (Jormakka, Räsänen 2016). Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää 18–29-vuotiaiden savitaipalealaisten nuorten näkemyksiä järjestöjen tuottamasta vapaaehtoistoiminnasta. Tutkimuksellisessa kehittämissuhteessa käytettiin

laadullisia tutkimusmenetelmiä ja aineiston keruu toteutettiin kolmessa osassa. Jobi -hankkeelta saatiin Savitaipaleen hyvinvointiaseman henkilökunnalle tehty järjestöyhteistyökyselyt. Nuorten haastattelut toteutettiin kolmena eri ryhmähaastatteluna (N=11). Ryhmähaastattelujen aineistot analysoitiin sisällönanalyysillä. Sekä henkilökunnalta että nuorilta saatu tieto esitettiin järjestötapaamisessa savitaipalelaisille järjestötoimijoille (N=6).

Opinnäytetyön (Jormakka, Räsänen 2016) tulosten mukaan nuoret ja järjestöt eivät löydä toisiaan. Järjestöjen tulee uudistua ja muuttaa toimintakäytäntöjään, koska nuoret haluavat vapaaehtoistoiminnan olevan kertaluonteista ja vähemmän sitovaa. Nuoret kokevat, että lähtiessään mukaan järjestöjen tuottamaan vapaaehtoistoimintaan, he automaattisesti joutuvat sitoutumaan siihen pidemmäksi aikaa. Tämä pelottaa ja estää toimintaan mukaan lähtemistä. Nuorista toimintaan sitoutuminen tuntuu liian isolta asialta, kun ei heti voi olla varma, onko toiminta itselle mieleistä. Nuorten vapaaehtoistoimintaan osallistumista estää opinnäytetyön mukaan useimmiten ajan puute. Epätietoisuus siitä, mihin itse sitoutuu mukaan lähtiessään, estää nuoria lähtemästä mukaan ollenkaan. (Jormakka, Räsänen 2016).

Järjestöjen tiedottamisen tulisi myös olla näkyvämpää, aktiivisempaa ja henkilökohtaisempaa. Järjestötoimijoiden mukaan nuorten tulee olla itse aktiivisempia tiedon etsimisessä ja toimintaan mukaan lähtemisessä. Savitaipaleen hyvinvointiaseman henkilökunta näkee yhteistyön nuorten ja järjestöjen kanssa mahdollisuutena. Yhteistyön toteutuminen vaatii kaikkien osapuolten aktivoitumista ja toistensa kohtaamista. Nuorten osallisuuden vahvistuminen järjestötoiminnan kautta vaatii järjestöiltä sekä julkisen sektorin toimijoilta pitkäjänteistä ja aktiivista työskentelyä. (Jormakka, Räsänen 2016).

Nuorten tietoisuutta yhdistyksistä on siis lisätty merkittävästi hankkeen aikana. Yhdistysten työpajat ovat puolestaan lisänneet yhdistysten valmiuksia työllistää nuoria. Jormakka & Räsänen (2016) mukaan nuorten äänen kuuleminen vahvistaa osaltaan nuorten osallisuuden tunnetta ja osoittaa, että heidän mielipiteensä ovat tärkeitä ja heillä on mahdollisuus vaikuttaa vapaaehtoistoiminnan kehittämiseen omassa kunnassaan. Nuorten osallisuuden

tunteen vahvistuminen vaatii vielä, että nuoret pääsevät mukaan toiminnan toteuttamiseen. (Jormakka, Räsänen 2016).

Osallisuuden vahvistumista hankkeen aikana voitiin tarkastella osallisuuden eri ulottuvuuksien (ks. SOKRA 2016) kautta, kuten 1) demokratian toteutumisen osalta: miten yhteisiin asioihin vaikutetaan, omaehtoinen kansalaistoiminta; 2) asiakasosallisuus: itseä koskeviin asioihin vaikuttaminen mm. kehitysvammaisten kaveritoiminnassa; palvelujen suunnittelu, toteutus ja arviointi yhdistysinfon kehittämisessä, 3) palvelut: palveluihin saattaminen alueellisissa piloteissa; 4) työ: työelämään suuntautuminen, työelämävalmiudet ja työmarkkina-aseman parantaminen toteutuvat vapaaehtoistyöhön osallistumisessa ja järjestöyhteistyössä; 4) oppiminen ja kasvatus: tieto-aidon ja sivistyksen tiedostaminen ja ymmärtäminen järjestöjen ja oppilaitosten yhteistyössä.

Lähteet:

Jobi -hanke 2016.

Jormakka, R., Räsänen T. (2016) Nuorten osallisuuden vahvistaminen nuorten, järjestöjen ja hyvinvointiaseman yhteistyötä kehittämällä. YAMK-opinnäytetyö. http://theseus.fi/bitstream/handle/10024/113115/Jormakka_Riitta..pdf?sequence=1

SOKRA 2016. <https://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/hankkeet-ja-ohjelmat/sokra>

SOSIONOMIOPISKELIJAT JÄRJESTÖISSÄ OPPIMASSA

Kirjoittajat: Marianne Suntio, Titta Piikki ja Sanna-Leena Mikkonen

Jobi-hankkeen aikana järjestöjä hyödynnettiin sosionomiopiskelijoiden oppimisympäristöinä monin tavoin. Opiskelijat suorittivat osia opintojaksoista järjestöjen mahdollistamina. Esimerkiksi Saimaan Ladun Metsämörri-koulutus ja Metsämörriohjaajana toimiminen sisältyi sosionomien varhaiskasvatusopintoihin. Monikulttuurisuus-opinnoissa opiskelijoiden tuli tehdä vapaaehtoistyötä maahanmuuttajien parissa.

Mediaosaaminen-opintojaksolla valmistui esittelyvideo kehitysvammaisten kaveritoiminnasta. Opiskelijat auttoivat järjestöjä viestinnän ja julkisuuskuvan kehittämässä sekä Yhdistysinfo-verkkopalvelun tietojen päivittämisessä. Sosionomiopiskelijoita oli myös järjestökentällä vuoden 2016 aikana suorittamassa ammatillisia harjoittelujaan ja työelämäprojektejaan. Lisäksi hankkeen kohderyhmää, alle 30-vuotiaita nuoria osallistettiin Osallisuutta edistävä työelämäprojekti-opintojaksolla yhteistyössä Lappeenrannan Ohjaamo-hankkeen kanssa toteutuneissa nuorten haastatteluissa.

Osallisena järjestöjen ja opiskelijoiden yhteistyössä oli kaikkiaan yli 150 sosionomiopiskelijaa, joista moni pääsi hyödyntämään hankkeen aikana järjestöjä useammassa opintojaksossa. Opiskelijoiden toiminnan kohteina oli 68 kolmannen sektorin toimijaa, joista yhdistyksiä oli kaikkiaan 65.

Opiskelijat tukemassa yhdistysten viestintää

Työelämäprojekteihin liittyen ensimmäisen vuoden sosionomiopiskelijat tutustuivat projektikohteenaan olleen yhdistyksen nettisivustoihin, ja kirjoittivat oppimistehtävissään yhdistyksen viestintään liittyviä ajatuksiaan.

Noin puolet opiskelijoista löysi järjestön, useimmiten paikallisyhdistyksen, internetsivuista kehitettävää. Sivustoihin kaivattiin selkeyttä ja helppokäyttöisyyttä, sekä lisää tietoa toiminnasta. Joidenkin yhdistysten ulkoasusta sai kuvan, etteivät sivut ole enää aktiivisessa käytössä lainkaan.

Sivustoja pitäisikin opiskelijoiden näkemysten perusteella päivittää ahkerammin, jotta sieltä löytyisi ajankohtaista tietoa tapahtumista ja linkit ja tiedot olisivat ajan tasalla. Visuaalisen ilmeen korjaamiseen ehdotettiin kuvien lisäämistä ja rohkeampaa värien käyttöä. Myös käyttäjäryhmän tarpeita tulisi pohtia enemmän, esimerkiksi ikäihmisten käyttämissä palveluissa fontin pitää olla riittävän suurta ja asettelun selkeää. Myös eri kielivaihtoehtojen tarpeellisuutta mietittiin.

Teksteissä nousi selkeästi esiin vapaaehtoisten rekrytointi. Vapaaehtoistyöstä kiinnostuneen pitää tietoa saadakseen löytää oikea yhteyshenkilö, jolta voi kysellä asioita puhelimitse. Opiskelijat toivoivatkin internetsivuille konkreettista tietoa siitä, miten vapaaehtoiseksi liitytään, millaista koulutusta vapaaehtoisille järjestetään, mitä vapaaehtoiselta odotetaan ja millaista vapaaehtoistyökyseisessä järjestössä on. Kunkin paikkakunnan vapaaehtoistyöpaikat voisivat olla selkeästi luettavissa internetsivuilta. Myös jäseneksi liittymisestä toivottiin selkeämpää tietoa, kuten jäsenmaksun suuruus, edut ja velvoitteet. Lisäksi esitettiin sähköisen asioinnin mahdollisuutta esimerkiksi jäseneksi liityttäessä.

Järjestöt voisivat saada lisää näkyvyyttä paremman markkinoinnin avulla. Moni opiskelija peräänkuulutti näkyvyyttä sosiaalisessa mediassa, mutta se ei heidän mukaansa yksin tavoita kaikkia vapaaehtoistyöstä kiinnostuneita. Myös yhdistyksen omat internetsivut, lehdet, tapahtumat ja yhdistysten keskinäinen yhteistyö nähtiin hyvinä markkinointikeinoina. Yhteistyön lisääminen oppilaitosten kanssa lisäisi näkyvyyttä erityisesti nuorille.

Kolmannen vuoden sosionomiopiskelijat toteuttivat Mystery Shopping-tehtävän, jonka avulla järjestöjä autettiin kehittämään omaa tiedotustaan, näkyvyyttään ja houkuttelevuuttaan nuorten silmissä. Opiskelijoiden oppimistehtävä oli jatkumo tuotteistustyöpajoille, joilla tuettiin järjestöjen palvelujen ja vapaaehtoistyön selkeyttämistä.

Opiskelijoiden tehtävänä oli selvittää, miten nuoret opiskelijat (potentiaaliset vapaaehtoistyöntekijät) näkevät nykyiset järjestöt ja niiden työ/vapaaehtoistyön mahdollisuudet. Heidän tuli valita jokin Etelä-Karjalassa toimiva yhdistys, ja analysoida nykytilanne julkisesti saatavan materiaalin (nettisivut, esitteet, somekanavat) sekä yhteydenoton kautta. Onko järjestön julkisuuskuva ja sen tarjoama

vapaaehtoistyö houkuttelevaa nuoren näkökulmasta? Saatavilla olevaan materiaaliin tutustuttuaan opiskelijoiden tuli ottaa yhteyttä järjestöön ja pyytää lisätietoja vapaaehtoistyön mahdollisuuksista, kirjaten ylös Mystery Shoppingin periaatteiden mukaisesti vastausaika, vastauksen houkuttelevuus, ohjataanko yhteydenoton jälkeen eteenpäin esim. verkkosivuille, pyydetäänkö heitä tapaamaan yhdistyksen edustajaa.

Tämän jälkeen opiskelijoiden tuli luoda ratkaisuehdotus järjestölle asioiden parantamiseksi. Miten järjestö voisi parantaa löydettävyyttä nuorten keskuudessa? Mitä kanavia yhdistysten tulisi nuorten mielestä käyttää?

Opiskelijoiden tehtävät esiteltiin seminaarissa huhtikuussa 2016, johon kutsuttiin mukaan opiskelijoiden kehittämistehtävän kohteena olleet järjestöt. Kahden järjestön edustajat osallistuivat seminaariin, jolloin he pääsivät kuulemaan ratkaisuehdotukset tuoreeltaan. Järjestöt voivat hyödyntää tehtäviä oman julkisuuskuvasensa ja tiedottamisensa kehittämisessä. Koosteita opiskelijoiden konkreettisista ehdotuksista löytyy myös Jobi-hankkeen blogista: <http://jobihanke.blogspot.fi/>

Jobi-hankkeen aikana kehitettiin Yhdistysinfo.fi – verkkopalvelua. Keväällä 2016 uusi versio julkaistiin. Sivuston mahdollisuuksista välitettiin tietoa yhdistyksille ja muille yhteisöille. Yhdistysinfon käytön laajentamiseksi kolme sosionomiryhmää toteutti osana opintojaan Yhdistysinfon kehittämisprojektin, jossa he jalkautuivat valitsemiinsa yhdistyksiin kertomaan sivustosta ja opastamaan yhdistyksiä sen mahdollisuuksista. Opiskelijat päivittivät sivustolle yhdistyksen haluamia tietoja, kirjoittivat uutisia ja tapahtumatietoja sekä päivittivät yhdistyksen sosiaalisen median sivustoja. Opiskelijoiden kehittämistyön tulokset näkyivät Yhdistysinfo-sivustolla selkeänä viestinnän vilkastumisena. Osa osallistuneista opiskelijoista teki myös videoita hyödynnettäväksi järjestö- ja vapaaehtoistyöhön liittyvissä opinnoissa. <http://www.yhdistysinfo.fi/>

Kokemuksia työelämäprojekteissa

Jobi- hankkeen aikana keväällä 2016 kaikkiaan 52 sosionomiopiskelijaa teki työelämäprojektinsa 16 eri järjestössä. Syksyllä 2016 mukana oli 49 opiskelijaa 18 eri järjestössä. Opiskelijat kehittivät ja käynnistivät järjestöissä uusia toimintoja ja olivat mukana erilaisissa ohjaus- ja suunnittelutehtävissä. Kevään oppimistehtävissään (n=50) opiskelijat tarkastelivat kohdejärjestön toimintaa, tavoitteita ja sen tarjoamia vapaaehtoistyön ja oppimisen mahdollisuuksia. Lisäksi he tutustuivat Yhdistysinfo.fi -järjestöverkkopalveluun, esittivät näkemyksiään sen sekä yhdistysten verkkosivujen ja viestinnän kehittämiseksi, sekä tuottivat blogikirjoituksia.

Saimaan ammattikorkeakoulun sosionomien (AMK) opetussuunnitelmaan sisältyy kaksi *Työelämän toiminta-alueet* -opintojaksoa, jotka toteutetaan työelämälähtöisinä ja työelämäläheisinä projektiopintoina. Näiden opintojen tavoitteena on mahdollistaa opiskelijalle tutustuminen ja käytännön työskentely erilaisissa sosiaali- ja kasvatustalouden työpaikoissa projektinomaisena, tavoitteellisena kokonaisuutena. Tärkeänä tavoitteena on myös mahdollistaa projektiosaamisen oppiminen suunnittelemalla ja toteuttamalla työelämän ja asiakkaiden tarpeisiin vastaavaa tavoitteellista toimintaa aidon projektityön mallin mukaisesti. (Backman & Mikkonen 2015, 34)

Projekteissa, ammatillisten harjoittelujaksojen tavoin, toteutetaan tutkivaa ja kokemuksellista oppimista ja saadaan kokemusta ja näkemystä työskentelystä erilaisilla työkentillä. Opiskelijat rakentavat projekteissaan sosiaali- ja kasvatustalouden ammatti-identiteettiään oppimalla käytännön työssä eettistä asiakastyön osaamista.

Projektien tavoitteena on synnyttää yhteisöllisyyden kokemusta ja vahvistaa osallisuutta toteutetun toiminnan kautta. Tästä hyötyvät sekä projektikohteen asiakkaat että kyseessä oleva työelämäkohde. Projektiopintojen yhtenä tuloksena voidaan nähdä sellaisten uusien oppimisympäristöjen löytäminen, joissa Saimaan ammattikorkeakoulu ja alueen työelämä voivat toimia yhdessä.

Projektioppimisympäristöjä on tarjonnut niin julkinen sektori, yksityiset toimijat kuin kolmas sektorikin. (Backman & Mikkonen 2015, 39)

Jobi-hankkeen aikana pilotoitiin malli, jossa opiskelijat ohjattiin suuntaamaan projektinsa toteutumaan nimenomaan kolmannen sektorin työelämäkohteissa. Käytännön projektitoteutuksen lisäksi opiskelijat oppivat järjestö- ja vapaaehtoistyöosaamista oppimistehtävässään, jossa he tarkastelivat järjestö- ja vapaaehtoistyön mahdollistamaa oppimista ja toiminnan kautta syntyvää osallisuutta kyseisessä järjestössä.

Seuraavassa case-esimerkkejä järjestöistä ja yhdistyksistä, joihin opiskelijat tuottivat toimintaa projektiopintojen aikana. Poiminnat on koottu opiskelijoiden oppimistehtävistä (n=50). Opiskelijoiden projekteissaan tuottamia blogikirjoituksia löytyy Jobihankkeen blogista: <http://jobihanke.blogspot.fi/>

Saimaan kriisikeskus

Lappeenrannan Mielenterveysseura ry on Suomen Mielenterveysseuran paikallisjärjestö. Saimaan Kriisikeskus toimii Lappeenrannan mielenterveysseura ry:n taustaorganisaationa. Saimaan Kriisikeskuksen vapaaehtoiset voivat vapaaehtoistyön peruskoulutuksen suorittuaan toimia monipuolisesti eri tehtävissä, esimerkiksi kriisipuhelinpäivystyksessä, omien valmiuksiensa mukaan. Työ on rankkaa, ja omaan jaksamiseen on kiinnitettävä huomiota. Rooli vapaaehtoistyöntekijänä on tiedostettava. Vapaaehtoistyötä tehdään yhdessä mielenterveysalan ammattilaisten kanssa.

Saimaan Kriisikeskuksen vapaaehtoiseksi pyrkivät valitaan kirjallisen hakemuksen ja henkilökohtaisen haastattelun perusteella. Hakijan tulee olla 18 vuotta täyttänyt. Valitut suorittavat noin kaksi kuukautta kestävä, Saimaan Kriisikeskuksen järjestämän peruskoulutuksen, jonka laajuus on 35 tuntia. Koulutus sisältää teoriaa sekä käytännön harjoittelua valtakunnallisessa kriisipuhelinpäivystyksessä. Harjoittelussa on työparina kokeneempi tukihenkilö. Koulutus on maksutonta, mutta vapaaehtoisten on liityttävä Lappeenrannan Mielenterveysseuran jäseniksi.

Kriisikeskus järjestää vapaaehtoisilleen säännöllisiä koulutusiltoja. Peruskoulutuksen suorittanut vapaaehtoinen voi hakea myös Suomen Mielenterveysseuran täydennyskoulutuksiin. Kriisikeskuksen vapaaehtoiset tekevät työtä itsenäisesti, mutta heillä on yhteisön ja mielenterveysalan ammattilaisten tuki. Vapaaehtoiset saavat tarvittaessa myös työnohjausta.

Vapaaehtoistyö kriisikeskuksessa on kehittänyt opiskelijoiden valmiuksia työskennellä sosiaalialalla, sillä sen kautta on opittu paitsi vuorovaikutustaitoja, joustavuutta ja kärsivällisyyttä myös kuuntelemisen taitoa ja omien tunteiden hallintaa. Kriisikeskus avartaa maailmankatsomusta, sillä työssä oppii hyväksymään monenlaisia mielipiteitä, elämänvalintoja, tunteita ja ajattelutapoja. Muita auttaessa opiskelijoille on syntynyt kokemus osallisuudesta ja tarve pohtia omia arvoja sekä ihmiskäsitystä.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto

Mannerheimin Lastensuojeluliitossa vapaaehtoiset ovat toiminnan ydin; myös sen hallitus toimii vapaaehtois pohjalta. Ammatillaiset ja vapaaehtoiset työskentelevät yhdessä järjestön hyväksi. Lappeenrannassa vapaaehtoiset tekevät yhteistyötä myös esimerkiksi Eksoten, koulujen ja seurakunnan ammattilaisten kanssa.

Järjestössä on mahdollisuus tehdä monenlaista vapaaehtoistyötä; kerhon ohjaaminen, tapahtumien järjestäminen, Kylämummina tai –vaarina toimiminen, tukioppilaana, Lasten ja nuorten puhelimen tai Vanhempainpuhelimen päivystäjänä, vertaisryhmän ohjaajana, perhekummina tai maahanmuuttajaäidin ystävänä toimiminen esimerkiksi. MLL:ssä voi vaikuttaa paikkakunnan lapsiperheitä koskevaan päätöksentekoon ja ympäristön hyvinvointiin.

Vapaaehtoistyön muodot vaihtelevat paikkakunnittain. Osaan toiminnasta vaaditaan koulutusta ja pitkäaikainen sitoutuminen, osaan voi osallistua lyhytaikaisesti. MLL vapaaehtoiset saavat tukea eri tehtäviin nimetyiltä henkilöiltä ja perehdytyskoulutuksen ennen aloittamistaan. Lisäksi esimerkiksi vanhempien

vertaisryhmänä toimivan Perhekahvilan vastuuhenkilönä saa perehdytyksen lisäksi vuosittaisen jatkokoulutuksen ja työnohjausta.

Lappeenrannassa toimii Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lappeenrannan yhdistyksen hallinnoima Tirikan päiväkotitoiminta, jonka toimintaa ohjaa ostopalvelusopimus kaupungin kanssa. Päiväkodin henkilökunta koostuu ammattilaisista, mutta sen tiloissa toimii myös vapaaehtoisten ohjaajien pyörittämä Perhekahvila. Vapaaehtoiset suunnittelevat leikki- ja liikuntatuokioita, osallistuvat tapahtumajärjestelyihin ja ovat kerhossa läsnä vanhemmille. Lappeenrannan yhdistyksellä on myös Terhokerho-toimintaa.

MLL:ssä opiskelijat ovat saaneet kokemusta tapahtumien organisoinnista ja päässeet hiomaan käytännössä koulussa opittuja taitoja ja pedagogisia sisältöjä. Esimerkiksi kerhonohjaajana toimiminen on kehittänyt ryhmänohjaamis- ja vuorovaikutustaitoja sekä kykyä asettaa lapsen etu ensisijaiseksi yhteiskunnassa. Toimiessaan MLL:ssä opiskelijat ovat kokeneet itsensä tai muiden nuorten jäsenten voivan todella vaikuttaa esimerkiksi lapsiperheitä ja nuoria koskevilla päätöksillä.

Opiskelijat ovat kertoneet saaneensa MLL:stä sekä henkilökohtaisia ja elinikäisiä että ammatillisia kontakteja. MLL:n tarjoamien koulutusten uskotaan myös edesauttavasti jatkossa työllistymisessä.

Vapaaehtoistoiminta on lisännyt osallisuuden tunnetta ja luottamusta yhteiskuntaan sekä auttanut ammatillisessa kasvussa. Se on tarjonnut aitoja kohtaamisia vanhempien ja nuorten kanssa, avannut silmiä erilaisille näkökulmille ja tuonut yksiselitteisesti hyvän olon tunnetta.

Suomen Akateemisten Naisten Liitto / Luetaan yhdessä

Luetaan yhdessä -hanketta hallinnoi Suomen Akateemisten Naisten Liitto. Luetaan yhdessä -verkosto tarjoaa vapaaehtoistyönä suomen ja ruotsin kielten opetusta Suomeen muuttaneille. Toimintaa on 80:lla paikkakunnalla Suomessa,

ja se on merkittävä osa liiton toiminnasta. Toimintaa ohjaa ja valvoo SANL:n nimeämä ohjausryhmä, joka myös päättää toiminnan linjauksista ja tavoitteista.

Luetaan yhdessä –toiminta toteutetaan vapaaehtoistyönä. Hanketta vetää projektipäällikkö, jolta saa perustietoja verkoston toiminnasta ja ryhmien tapaamisista. Hänelle myös raportoidaan kävijämäärät ja oppimistulokset.

Vapaaehtoiset vastaavat ryhmän toiminnasta melko itsenäisesti ja toimivat ryhmän ”opettajana”, joten heiltä vaaditaan hyvää suomen kielen taitoa. Lukutuokiot suunnitellaan yhdessä oppilaiden kanssa. Vapaaehtoinen ei ole sidottu viikoittaisiin tapaamisiin, vaan opettamassa voi käydä silloin, kun se itselle sopii. Verkoston internetsivuilla kerrotaan, miten toimintaan pääsee mukaan.

Verkoston projektipäällikkö kouluttaa perustettavan ryhmän vapaaehtoiset. Jatkossa tukea saa ryhmän perustajalta, muilta vapaaehtoisilta sekä hankkeen projektipäälliköltä, ja vapaaehtoisilla on mahdollisuus saada työnohjausta. Vapaaehtoisia kutsutaan koulutuksiin ja valtakunnallisiin tapahtumiin. Lisäksi vuonna 2016 uudistuvaa opetussuunnitelmaa esitellään vapaaehtoistyöntekijöille valtakunnallisessa seminaarissa. Halutessaan voi päästä tutustumaan myös muiden paikkakuntien toimintaan.

Opiskelijoille Luetaan yhdessä -toiminta on ollut antoisa varsinkin uuden ryhmän perustamisvaiheessa, jolloin on tarjoutunut mahdollisuus suunnitella toimintaa itse ja näin ottaa vastuuta tekemisestä. Ryhmän kanssa työskentely on myös kehittänyt ohjaus- ja vuorovaikutustaitoja. Toiminnan on koettu lisäävän valmiuksia työelämään ja auttavan jatkossa työllistymistä.

Hanke on tarjonnut mahdollisuuden työskennellä eri kieli- ja kulttuuritaustaisten ihmisten kanssa, mikä on puolestaan lisännyt siihen osallistuneiden opiskelijoiden kielitaitoa ja monikulttuurista osaamista. Työ on lisännyt toimintaan osallistuneiden maahanmuuttajien osallisuutta kotouttamalla ja auttamalla heitä sopeutumaan yhteiskuntaan. Näin opiskelijat ovat kokeneet päässeensä auttamaan muita konkreettisesti tasolla ja olevansa apua saaneille tärkeitä.

Lappeenrannan kehitysvammaisten tukiliitto ry

Kehitysvammaisten Tukiliitto Ry on valtakunnallinen toimija, jonka alaisuudessa Lappeenrannan kehitysvammaisten tukiliitto toimii. Vapaaehtoisilla on merkittävä rooli Kehitysvammaisten tukiliiton toiminnassa. He järjestävät monenlaisia tapahtumia ja toimintaa kehitysvammaisille: liikuntatapahtumia, eräkerhoja ja bändikerhoja. Vapaaehtoisilla on työntekijöitä enemmän aikaa osallistua asiakkaiden arkeen. Vapaaehtoisilla on myös liiton toiminnan kehittämisen tärkeä rooli, vapaaehtoiset ovat esimerkiksi suunnitelleet, käynnistäneet ja mainostaneet kehitysvammaisten kaveritoimintaa.

Vapaaehtoisia pyritään rekrytoimaan aktiivisesti mainostamalla toimintaa, ja Lappeenrannan kehitysvammaisten tukiliittoon tarvittaisiin lisää vapaaehtoisia mukaan. Liitto panostaa vapaaehtoistoimintaan järjestämällä erilaisia kursseja ja koulutusta toimintaan. Liitto järjestää myös aluetreffejä. Niissä voi vaihtaa kokemuksia ja ideoita yhdistyksen muiden toimijoiden kanssa ja hankkia uusia yhteistyökumppaneita. Aluetreffeillä saa myös tietoa esimerkiksi rahoituksesta, sosiaalisen median merkityksestä ja yhdistyksen ajankohtaisista asioista.

Vapaaehtoisille tarjottavaa tukea on aina saatavilla. Lisäksi vapaaehtoisille järjestetään keskusteluja, joissa voi purkaa ajatuksiaan. Vapaaehtoistoiminta ei sido ketään, sitä voi tehdä joustavasti oman elämäntilanteen mukaan. Toimintaa on mahdollista myös muokata mukaan tulevien ehdoilla.

Opiskelijat ovat päässeet mukaan esimerkiksi tukiliiton kaveritoiminnan kehittämiseen. Se on tehnyt näkyväksi miten paljon hanke voi elää ja suunnitelmat muuttua. Opiskelijoille työ on näyttäytynyt moniammatillisena ja se on edesauttanut sosiaalisten verkostojen muodostumista. Tukiliitossa työskentely on lisännyt vuorovaikutus-, ohjaus- ja eettisiä taitoja. Tätä on edesauttanut tietoisuus siitä, että vastuu on viime kädessä palkatulla työntekijällä. Ohjaustyö on myös kehittänyt ajankäyttöä ja sen hahmottamista etukäteen, jotta opiskelijat osaavat jatkossa varautua mahdollisiin muutoksiin.

Merkittävimpanä oppimiskokemuksena opiskelijat ovat pitäneet hetkiä, jolloin ovat päässeet toimimaan kehitysvammaisten parissa. Tämä on karistanut mahdollisia ennakkoluuloja ja tuonut esiin millainen merkitys järjestöllä voi olla siihen kuuluvien jäsenten elämässä.

Etelä-Karjalan liikunta ja urheilu ry, EKL

EKL, Etelä-Karjalan liikunta ja urheilu ry, on liikunnan aluejärjestö. Se sijaitsee Imatralla, mutta toimii koko Etelä-Karjalan alueella. EKL:n tehtävänä on hyvinvoinnin edistäminen liikunnan ja urheilun avulla, sekä liikunta- ja osaamisverkoston kehittäminen maakunnassa ja paikallisesti.

Vapaaehtoisten panos on EKL:n toiminnassa tärkeää. Kahdesti vuodessa Imatralla järjestettävien liikuntaleirien vapaaehtoiset ”kimpanvetäjät” ovat lähinnä nuoria, usein opiskelijoita. Kimpanvetäjille järjestetään ennen leiriä neljän tunnin koulutus, jossa käydään läpi aikatauluja, tapahtumapaikkoja, käytäntöjä, toimintatapoja ja tietoa ryhmään tulevista lapsista. Lisäksi opetettiin ryhmäytämistä, ryhmän pelisääntöjen sopimista, mahdollisia leikkejä ja pelejä. Kimpanvetäjiä tukevat toimiston ammattilaiset ja oma ryhmänjohtaja. Vapaaehtoisena saa kokemusta myös moniammatillisuudesta, sillä työtä tehdään yhdessä ensiapu- ja keittiöhenkilökunnan sekä EKL:n oman henkilökunnan kanssa.

Toimiessaan EKL:n tapahtumissa opiskelijat ovat päässeet käyttämään paljon omaa harkintaansa ja ongelmanratkaisukykyä erilaisissa tilanteissa. Opiskelijat ovat saaneet ryhmänohjaustilanteissa paljon vastuuta, ja työ on kehittänyt ryhmänohjaus- ja ryhmäytämistaitoa.

Esimerkiksi leirillä työskennellessä lasten tarpeet näyttäytyvät opiskelijoille konkreettisesti ja haastavat opiskelijat ajattelemaan työssään kasvatukselliselta kannalta. Kun opiskelijat ovat päässeet ohjaamaan erityisen tuen tarpeen lapsia, heidän vuorovaikutustaitonsa ovat kehittyneet niin lasten kuin lasten vanhempien kanssa.

Jotkut opiskelijat ovat kokeneet, että EKLUn leirillä työskenteleminen on kehittänyt myös heidän omia elämänhallintataitojaan, sillä hektinen viikko on pakottanut tarkkailemaan aikatauluja, ruokailun sisältöä ja unirytmisiä. Työ on tarjonnut pohjan reflektoinnille ja itsetutkiskelulle, kun opiskelija on etsinyt itsestään niitä piirteitä, jotka ovat tärkeitä lasten kohtaamisessa.

Nicehearts ry / Naapuriäiti-hanke

Naapuriäiti-hankkeen toteuttaa Nicehearts ry. Sen tavoitteena on maahanmuuttajanaisten syrjäytymisen torjuminen ja osallisuuden lisääminen. Tämä aluekehittämishanke toimii Lappeenrannan lisäksi Vantaalla ja Espoossa. Naapuriäidit ovat vapaaehtoisia vertaistoimijoita, joilla on etninen tausta. He toimivat tukihenkilönä myöhemmin Suomeen muuttaneille maahanmuuttajanaيسille. He ovat linkki maahan muuttaneen naisen ja suomalaisen yhteiskunnan palvelujen välillä.

Naapuriäidit voivat esimerkiksi ohjata liikuntaharrastuksiin tai kertoa perhepalveluista sekä Kelan etuuksista. Ennen kaikkea Naapuriäidit ovat kuitenkin tukena uudessa elämäntilanteessa ja auttavat kotoutumisessa. Lappeenrannan Naapuriäiti-hankkeessa toimii yksi palkattu aluetyöntekijä, joka vastaa kaikesta toiminnasta tällä alueella.

Vapaaehtoistyölle on paikkansa myös lastenhoidossa silloin, kun äidit osallistuvat Naapuriäiti-koulutukseen. Maahanmuuttajanaisten saaminen mukaan toimintaan on haasteellista. Vapaaehtoisia on rekrytoitu lehti-ilmoituksilla ja Eksoten maahanmuuttotyön kautta. Osa on saatu mukaan kysymällä asiaa kaupungilla liikkuvilta naisilta. Parhaiten tieto toiminnasta kulkee maahanmuuttajanaيسelta toiselle. Osallistujille järjestetään Naapuriäiti-koulutus.

Opiskelijoille Naapuriäiti-hanke on tarjonnut mahdollisuuden kohdata eri kulttuuritaustaisia ihmisiä ja oppia heistä ja heidän taustastaan. Sen kautta sekä opiskelijoiden että hankkeeseen osallistuneiden maahanmuuttajien

omatoimisuus on vahvistunut, ja se on tuonut osallistujille tunteen omasta merkityksellisyydestä yhteiskunnassa.

Hanketyö on lisännyt opiskelijoilla epätietoisuuden sietämistä sekä luovuutta silloin, kun suunnitelmaa on täytynyt vaihtaa lennosta. He ovat saaneet myös ideoida toimintaa ja omaksuneet tietoa siitä, miten projekti käytännössä toteutetaan.

Heikintalo Klubitalo ry

Heikintaloa ylläpitää Lappeenrannan klubitalo ry, joka on osa Suomen klubitalo ry:n toimintaa. Heikintalo on palkattujen työntekijöiden ja jäsenten muodostama yhteisö, jonka jäsenillä on tai on ollut mielenterveysongelmia. Yhteisön jäsenet osallistuvat aktiivisesti toimintaan henkilökunnan tukemana. Vapaaehtoiset tekevät yhteistyötä Heikintalon työntekijöiden kanssa. He opastavat työskentelyyn ja kertovat millaista tekemistä taloon kaivataan.

Heikintalon vapaa-ajantoiminnassa vapaaehtoiset, joilla on jokin erityistaito kuten soittaminen tai käsityötaidot, voisivat opettaa halukkaita. Toiminnassa pitää ottaa huomioon mielenterveyskuntoutujien rajalliset voimavarat. Lisäksi Heikintalolla on tarkat pelisäännöt, joista vapaaehtoistenkin on oltava tietoisia.

Heikintalo on tarjonnut opiskelijoille mahdollisuuden toimia mielenterveyskuntoutujien kanssa. Näin opiskelijat ovat päässeet luomaan ammatillisia vuorovaikutussuhteita ja kokemaan miten pitää työssä kiinni henkilökohtaisista rajoista ollen kuitenkin samalla avoin ja vastaanottavainen.

Heikintalo on laajentanut opiskelijoiden maailmankuvaa ja siellä työskentely on antanut kokemuksen osallisuudesta ja niiden osallistamisesta, jotka ovat vaarassa jäädä yhteiskunnan ulkopuolelle. Työskentely on myös vahvistanut sosiaalialan arvojen ja ammattieettisten periaatteiden sisäistämistä.

Vapaaehtoistyön mahdollistama oppiminen

Opiskelijat ovat tuoneet hankkeen aikana projektiopintoihin liittyvissä oppimistehtävissä (n=50) toistuvasti esiin sen, että vapaaehtoistyö on kehittänyt heidän kykyään reflektoida omaa toimintaansa. Valtaosa koki myös kommunikaatio- ja vuorovaikutus- sekä ryhmätyötaitojensa kasvaneen. Moni oppi myös lisää itsestään ja muiden, erilaisten ihmisten ja kulttuurien kunnioittamisesta.

Oppimisen kannalta vapaaehtoistyö on tarjonnut mahdollisuuden sekä kerrata jo opittuja taitoja että nähdä aivan uusia menetelmiä. Opiskelijoiden kertomuksissa toistui tyytyväisyys siitä, että vapaaehtoistyössä pääsee käytännössä kokeilemaan sitä, mitä koulussa on opetettu, ja näkemään koulussa esiteltyjä tukitoimia asiakkaiden arjessa. Vapaaehtoistyö kehittää sosionomin ymmärrystä sosiaalipedagogisesta työorientaatiosta, joka on sosionomitutkimuksen keskeinen perusta. Vapaaehtoistoiminnan keskiössä ovat dialogisuus sekä yksilön ja yhteisön hyvinvoinnin tukeminen arkilähtöisesti. Sosiaalipedagogisen toiminnan periaatteet ovat vapaaehtoistoiminnan periaatteita. (Kurki 2001, 73).

Sosiaalipedagogista ammattipätevyyttä kuvataan usein kukan (Madsenin kukka) muodossa. Kukan terälehdet kuvaavat työntekijän toimintapätevyyden osa-alueita. **Tuottava pätevyys** tarkoittaa, että työntekijä hallitsee erilaisia työvälineitä, osaa käyttää niitä ja kykenee organisoimaan ja suunnittelemaan toimintaa. Hänellä täytyy olla kädentaitoja arkipäivän ongelmien ratkaisemiseksi, sekä taitoa innovoida ja kehittää työtään. **Ilmaisullinen pätevyys** edustaa toimintapätevyyden esteettistä ja emotionaalista ulottuvuutta. Työntekijän tulee kyetä astumaan asiakkaan asemaan sekä sanallisen viestinnän että toiminnallisten menetelmien (mm. luova liikunta, musiikki, kuvallinen ilmaisu ja draama) avulla. Kommunikatiiviseen pätevyteen liittyy kyky toimia eettisesti kestäväällä tavalla, kyky toimia yhteistyössä ja solmia luottamuksellisia vuorovaikutussuhteita. Analyttinen ja synteesiä luova **reflektiivinen pätevyys** liittyy oman työn ja toiminnan tutkimiseen ja uudelleen jäsentämiseen. Työntekijän toimintapätevyydessä yhdistyvät kaikki osa-alueet. (Mäkinen ym. 2009, 114-115; Laiho 2005, 47).

Ryhmiä ohjanneet ja osallistavia menetelmiä hyödyntäneet opiskelijat, kuten Vesaisissa tai Etelä-Karjalan Muisti Ry:ssä toimineet opiskelijat, ovat vahvistaneet tuottavaa pätevyyttään ja ilmaisullista pätevyyttään. Näitä pätevyysalueita on hyödynnetty lähes kaikissa projekteissa, kun opiskelijat ovat käyttäneet luovia ja toiminnallisia menetelmiä toiminnassaan.

Etelä-Karjalan liikunta ja urheilu- yhdistyksen sporttileireillä moniammatillisissa ryhmissä ja työpareina työskentely on hyvä esimerkki kommunikatiivisen pätevyyden kehittämisestä. Monialainen opiskelijaryhmä laati yhdessä pelisäännöt ja sitoutui noudattamaan niitä. Lappeenrannan Kehitysvammaisten Tukiliitto Ry:ssä kehitysvammaisten kaveritoimintaa käynnistäneet opiskelijat loivat vuorovaikutussuhteita kehitysvammaisten kanssa.

Analyttinen, reflektiivinen työote ja sitä kautta syntyvä sosiokulttuurisen innostajan pätevyys on ollut läsnä opiskelijoiden arjessa järjestöissä kaikissa toteutuneissa työelämäprojekteissa, kuten heidän oppimistehtävistään välittyä. Järjestötyö on tehnyt opiskelijoille näkyväksi sosiaalialan työkentän todellista laajuutta ja osa opiskelijoista kokikin, että vapaaehtoistyöstä on saanut aivan uusia ajatuksia tulevaisuuden työmahdollisuuksista.

Myös palvelujärjestelmätuntemuksen koettiin vahvistuneen. Sosionomin on sosiaalialan ammattilaisena tunnettava kunnalliset, valtion taholta määritellyt palvelut ja rakenteet sekä lisäksi näitä palveluja tukevat kolmannen sektorin palvelut ja muut tuen muodot. Tulevaisuudessa sosionomin tehtäväkenttään kuuluvat yhä useammin erilaisten palvelujen koordinointi ja yhteensovittaminen sekä järjestöprojektien ja kansalaisyhteiskuntaa tukevien palveluiden hallinta.

Vapaaehtoistyö koettiin mielenkiintoiseksi ja monesta tuntui, että omaa työtä ja toimintaa arvostettiin. Opiskelijat saivat myös useasti vapaat kädet ideoida ja toteuttaa näitä ideoita käytännössä. Onnistumiset ruokkivat itsevarmuutta, ja osa opiskelijoista kertoikin olevansa rohkeampia vapaaehtoistyön jälkeen. Toisille tuli epäonnistumisia, mutta nämä opettivat kykyä reagoida nopeasti ja olla luottamatta liikaa etukäteissuunnitelmiin.

Opiskelijan kokemus vapaaehtoisena toimimisesta tukee Mannisen ja Raatikaisen (2014, 6-7) mukaan vahvasti hänen ammatillista kasvuaan. Ammatillisessa kasvussa tarvitaan oman persoonan, tunteiden ja reagoitapojen tuntemista. Persoonallinen ammatillinen työote rakentuu tämän itsetuntemuksen varaan, jota vapaaehtoistoiminnan kokemukset omalta osaltaan jäsentävät. Vapaaehtoistyö onkin oppimistehtävien perusteella herättänyt sosionomiopiskelijoissa paljon tunteita. Parhaimmillaan auttamisen ilo paistaa tekemisestä läpi, mutta toisaalta myös pettymyksen tunteita on koettu. Negatiivisiakin tunteita on kuitenkin onnistuttu kääntämään oppimisen mahdollisuudeksi.

Lähteet:

Backman, A & Mikkonen, S-L 2015. Sosionomien työelämän projektit toimivat oppimisympäristöinä. Teoksessa: Kohti työelämäläheistä oppimista. Saimaan ammattikorkeakoulun julkaisusarja. Sarja A: Raportteja ja tutkimuksia 58.

Eskola, A. & Kurki, L. (toim.) 2001. Vapaaehtoistyö auttamisena ja oppimisena. Tampere: Vastapaino

Kurki, L. 2001. Kasvaminen palvelutehtävään – sosiaalipedagoginen katse vapaaehtoistyöhön. Teoksessa Eskola, A. & Kurki, L. (toim.) 2001. Vapaaehtoistyö auttamisena ja oppimisena. Tampere: Vastapaino

Laiho, E. 2005. Sosiaalipedagogiikan ja erityispedagogiikan kohtaamispisteitä sosionomi (AMK)-opiskelijoiden näkemänä. Teoksessa Ranne, K. & Sankari, A. & Roukiainen-Valo, T. & Ruusunen, T. (toim.) 2005. Sosiaalipedagoginen ammatillisuus. Madsenin kukasta toiminnan tulppaaniksi. Satakunnan ammattikorkeakoulun sarja D. 1/2005

Manninen, N. & Raatikainen, E. 2014. Vapaaehtoistoiminnasta oppimaan. Ajatuksia ammattikorkeakouluille. Metropolia-ammattikorkeakoulu/ KAMU-Kaveriohjausta maahanmuuttajille-hanke.

Mäkinen, P. & Raatikainen, E. & Rahikka, A. & Saarnio, T. 2009. Ammattina sosionomi. Helsinki: WSOY

Ranne, K. & Sankari, A. & Roukiainen-Valo, T. & Ruusunen, T. (toim.) 2005. Sosiaalipedagoginen ammatillisuus. Madsenin kukasta toiminnan tulppaaniksi. Satakunnan ammattikorkeakoulun sarja D. 1/2005.

TERVEYDENHOITAJAT UUSISSA OPPIMISYMPÄRISTÖISSÄ

Kirjoittaja: Anja Liimatainen

Vapaaehtoistyön ja järjestötyön merkitys julkisten palvelujen rinnalla sosiaali- ja terveysalalla on valtakunnallisesti tunnustettu ja niiden rooli kansalaisen terveyden ja hyvinvoinnin edistämässä on merkittävä. Kansalaisten, palvelujen käyttäjien osallisuuden vahvistaminen sisältyy keskeisenä kansallisissa sosiaali- ja terveystieteellisissä ohjelmissa ja hankkeissa (Sokra 2016). Järjestöjen palvelut osaksi hyvinvoinnin ekosysteemiä – työtä ja osallisuutta nuorille -hankkeessa (Jobi) ajalla 1.1.2015–31.12.2016 järjestöyhteistyöstä kerättyjen kokemusten avulla voidaan tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti kehittää terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen toimijaverkoston yhteistyötä ja vahvistaa osallisuutta kansalaisyhteiskuntaan.

Ammatillinen harjoittelu järjestöissä

Saimaan ammattikorkeakoulun terveydenhoitajakoulutuksessa on Jobi-hankkeen aikana luotu malli, jossa toisen vuoden terveydenhoitajaopiskelijoita ohjataan kolmannelle sektorille ammatilliseen harjoitteluun. Jotta harjoittelu palvelisi mahdollisimman hyvin kolmannen sektorin yhteisöjä, harjoittelu toteutuu projektinomaisesti maanantaisin ja tiistaisin. Vuoden 2016 aikana osallistui järjestöyhteistyöhön kevätlukukaudella kuusi ja syksyn aikana kymmenen terveydenhoitajaopiskelijaa. Yhteensä vuoden aikana on hyödynnetty kolmannen sektorin yhteisöjä oppimisympäristöinä yhdeksän eri järjestön sekä Imatran että Sammonlahden seurakuntien parissa. Ammatillisen harjoittelun laajuus on 160 tuntia.

Tavoitteiden mukaisesti opiskelijan tulee osata harjoittelun jälkeen toteuttaa yksilö- ja yhteisötasoisesti terveydenhoitajatyön keskeisiä työmenetelmiä ja toimintamalleja sekä soveltaa niitä asiakkaiden elämänsä eri vaiheissa. Opiskelija laatii omat osaamistavoitteet harjoittelujaksolle ottaen huomioon erityisesti terveydenhoitajan osaamisalueista yksilön, perheen ja yhteisön voimavaroja vahvistava ja sairauksia ennaltaehkäisevä terveyden edistämistyö sekä terveellisen ja turvallisen ympäristön edistäminen ja yhteiskunnallinen

terveydenhoitajatyö. Yleisissä tavoitteissa korostuvat asiakaslähtöisten osallistavien ja toiminnallisten työmenetelmien harjoittelu niin yksilö kuin ryhmätasoisesti.

Opiskelijat harjoittelivat väestön parissa monipuolisesti terveydenhoitajatyöhön keskeisesti liittyviä taitoja; monipuolista terveysneuvontaa, ryhmänohjausta, tietoisuuksia, yksilöllistä motivoivaa haastattelua ja ratkaisukeskeistä työskentelyä. Terveystietä opiskelevat kokivat voivansa soveltaa oppimaansa teoreettista tietoa terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen liittyen ravitsemuksen, liikunnan, unen ja levon, ihon hoidon ja henkisen hyvinvoinnin alueilla. Eri-ikäisten asiakkaiden osallistumisen aktivointiin, kohtaamiseen, ohjaukseen, vuorovaikutustaitojen harjoitteluun ja palveluohjaukseen järjestökenttä avasi käytännönläheisesti uudenlaisia mahdollisuuksia.

Yhdistysten edustajien mukaan käytännön haasteita ilmeni aikataulutuksen, matkojen ja siirtymisten sekä sisäisen tiedotuksen suhteen. Ammattikorkeakoulun ohjaavan opettajan kanssa toteutunutta yhteistyötä kuvattiin hyvin toimivaksi; asiat toteutuivat sovitusti, suunnittelu- ja palautekeskustelut koettiin sujuneen jouhevasti ja vuorovaikutteisesti, työelämäohjaaja koki tulleen kuulluksi ja viestitys toimi ajantasaisesti.

Terveydenhoitajaopiskelijoiden oppimiskokemuksia

Merkittävimpinä oppimiskokemuksina ammatillisen harjoittelun yleisiin tavoitteisiin liittyen terveydenhoitajaopiskelijat toivat esille erilaisten asiakkaiden osallistamiseen, motivoimiseen ja ohjaukseen liittyvät tapahtumat. Erilaisten asiakkaiden kohtaaminen mm. alkoholistit, ikääntyneet, lapsiperheet, edellyttivät asiakkaan yksilöllisyyden huomioon ottamista ja asiakkaan äänen kuulemistä. Itsenäisen toimintojen ja tapahtumien suunnittelu vahvistivat myös terveydenhoitajatyöhön kiinnittymistä.

Henkilökohtaisten tavoitteiden toteutumista opiskelijat arvioivat saavuttaneensa kohtuullisen hyvin, parhaiten kommunikaatio- ja vuorovaikutustaitojen sekä

yksilöllisten ja ryhmänohjaustaitojen osalta. Asiakkaiden palautteiden ansiosta myös oma itsetuntemus lisääntyi.

Terveydenhoitajaopiskelijoiden yksilöllistä oppimista auttoi erilaiset reflektion muodot, kuten vapaamuotoiset keskustelut asiakkaiden ja ryhmän opiskelijatovereiden kanssa sekä portfoliotyöskentely. Asiakastyössä erilaisten elämäkokemusten jakaminen, välitön palaute ja tunteisiin reagoiminen koettiin olevan opettavaista ja antoisaa. Opiskelijat kokivat onnistuneensa ryhmänohjauksissa ja vuorovaikutustilanteissa erilaisten asiakkaiden kanssa. Asiakkaan kuunteleminen, kunnioittava, tasavertainen suhtautuminen sekä yksilöllisten tavoitteiden saavuttamisen tukeminen toivat eniten onnistumisen kokemuksia.

Oppimista tapahtui eniten harjoittelutapahtumien organisoinnissa; aikataulujen ja toimintojen suunnittelussa, jatkuvasti muuttuvat tilanteet edellyttivät suunnitelmien joustavaa muuttamista. Asiakkaan kokemusten jakaminen ja erilaisten ryhmien ohjaaminen koettiin hyvin opettavaisiksi. Uudenlaiset toimintaympäristöt koettiin mielenkiintoisiksi ja erilaiset asiakkaat niissä auttoivat sitoutumaan järjestötyöhön. Omina oivalluksinaan opiskelijat kuvasivat, että terveyden edistämistyötä kunnissa tehdään monella eri osa-alueella ja ihmisten terveystyöskentelyyn voidaan vaikuttaa pienilläkin interventioilla. Merkityksellisinä oppimiskokemuksinaan terveydenhoitajaopiskelijat kuvasivat ryhmänohjaustilanteita, erilaisia ohjausmenetelmiä ja asiakkaiden motivointia.

Toteutuneessa opiskelijayhteistyössä löytyi uusia ideoita opiskelijoiden työllistämiseksi joko vapaaehtoistyönä tai palkallisena työnä. Hyvänä ja onnistuneena esimerkkinä opiskelijan työllistymisestä palkalliseen työhön on terveydenhoitajaopiskelijan Etelä-Karjalan 4H-yhdistyksessä toteutunut harjoittelu ja palkallinen kesätyö lasten ruokakoulun toteutuksessa, opiskelijan työllistymistarina on luettavissa elokuun 2016 blogikirjoituksesta (http://jobihanke.blogspot.fi/2016_08_01_archive.html).

Terveydenhoitajaopiskelijat uudenlaisen palvelutoiminnan mahdollistajina

JOBi-hankkeen aikana syksyllä 2016 terveydenhoitajaopiskelijoiden ammatillinen harjoittelu kolmannella sektorilla on mahdollistanut uudenlaista palvelutoimintaa yhdistyksissä. Opiskelijat ovat olleet mahdollistamassa erikäisten henkilöiden, myös alle -30 -vuotiaiden nuorten osallistumista yhdistystoimintaan. Uusia palveluja on toteutunut useammassa yhdistyksessä.

Etelä-Saimaan 4H -yhdistyksen kauppakassitoiminta suuntautui lähinnä edunvalvonnan kautta kohderyhmänään ikääntyneitä ja syrjäytyneitä. Parityöskentelynä terveydenhoitajaopiskelijat suuntasivat terveydenhoitoon liittyvää voimavarakeskeistä ohjausta ja neuvontaa sitä haluaville asiakkaille, aiheina pääasiassa ravitsemus ja liikunta.

Asiakaskäynneillä hyödynnettiin dialogisia ja toiminnallisia työmenetelmiä sekä arvioitiin tarvittaessa ravitsemustilaa MNA -testin avulla. Myös alkoholi- ja tupakointitottumuksiin liittyvistä asioista keskusteltiin ja hyödynnettiin motivoivaa haastattelua elämäntapamuutoksiin.

Asiakkaiden palaute oli myönteistä ja he hyötyivät mm. ravitsemustietouden lisääntyessä tuotevalinnoissaan kauppaostoksissaan. Terveellisempiä ja ravitsevampia tuotteita opittiin useiden viikkojen aikana ottamaan arjen ravitsemukseen mukaan. Opiskelijat onnistuivat viemään iloa ja positiivista elämänasennetta asiakkailleen kauppakassin ohella, 4H -järjestön arvopohjaa kunnioittaen heillä oli aikaa kohdata asiakkaansa yksilöllisesti.

Etelä-Karjalan Aivoverenkierto- ja Afasiayhdistyksessä kehitettiin ja pilotoitiin myös kotiin vietäviä palveluita. Vapaaehtoisuuteen ja työelämänohjaajan valinnan perusteella valikoitui muutamia avh-potilaita ja heidän omaisiaan, joiden luokse kotikäynnit kohdistuivat. Viikoittaisissa keskusteluissa keskityttiin asiakaslähtöisesti arjen aktivointiin, ohjaukseen ja voimavarojen tukemiseen esim. olemalla ulkoilukaverina, ohjaamassa päivittäisiä kuntouttavia toimia ja antaen samalla omahoitajalle taukoa.

Etelä-Karjalan Martat puolestaan tarjosi opiskelijalle mahdollisuuden neuvojen ohjauksessa olla mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa PopUp-tapahtumaa, joka osoittautui myös nuoria kiinnostavaksi. Maahanmuuttajien kokkikerhossa opittiin vuorovaikutustaitoja eri kulttuuritaustan omaavien kanssa. Lappeenrannan MLL:n yhdistyksen hallinnoima Tirikan päiväkotitarjosi terveydenhoitajaopiskelijalle erinomaisen mahdollisuuden suunnata terveysneuvontaa lapsille ja heidän vanhemmilleen. Ravitsemustuokiot suunniteltiin lasten näkökulmasta ja toteutettiin toiminnallisesti ja käytännönläheisesti.

Varhaiskasvatuksessa olevien lasten ja heidän vanhempiaan ohjattiin systemaattisesti tartuntatautien ehkäisyyn tehostamalla käsien pesua päivittäin ja seuraamalla sitä käsienpesupassin avulla. Lisäksi terveydenhoitajaopiskelija päivitti vanhemmille suunnattua ohjeistusta tyypillisimmistä lasten sairauksista ja kotona tapahtuvasta oireenmukaisesta hoidosta. Näin kohderyhmänä oli pääasiassa leikki-ikäisiä lapsia ja heidän nuoria vanhempiaan.

Etelä-Karjalan Kylät ry:n puitteissa terveydenhoitajaopiskelijapari organisoivat Ylämaalle yleisötapahtuman, johon osallistui noin 80 henkilöä, mikä on äärimmäisen harvinaista siellä. Monipuolista ohjelmaa sisältävässä tapahtumassa osallistujien kiinnostusta omaan hyvinvointiin ja terveysasioihin heräteltiin mittausten ja leikkimielisten testien ja tietokilpailujen avulla. Samankaltainen ohjelma Korvenkylällä toteutui suunnitelmista poiketen ryhmämuotoisena toimintana osallistujien vähyyden takia. Taipalsaaren kylillä toteutui erilaisia liikuntapainotteisia ryhmiä, jotka kokosivat viikoittain kyläläisiä yhteiseen toimintaan. Näiden ryhmien vetämisestä opiskelijat saivat hyvää palautetta ja kyläläiset toivoivat niille jatkuvuutta.

Etelä-Karjalan Allergia- ja Astmayhdistyksen toiminnassa opiskelijapari toteutti Tuoksuton viikko aikana useita koululais- ja opiskelijaryhmille suunnattuja infotilaisuuksia. Esitykset herättelivät kuulijoita ottamaan huomioon tuoksuylherkkyyden ja allergisoivan vaikutuksen mm. tatuointeihin ja hiusten käsittelyyn liittyen. Terveysneuvonnan lisäksi opiskelijat kirjoittivat alueellisia

tiedotteita tulevista tapahtumista sekä alan lehteen artikkelia opiskelukokemuksistaan, mainiten JOBI-hankkeen tämän toiminnan mahdollistajana.

Etelä-Karjalan Allergia – ja astmayhdistyksen näkökulmasta (Pelvo 2016) terveydenhoitajaopiskelijoiden harjoittelujakso on kokonaisuudessaan ollut antoisa yhdistykselle. Opiskelijat ovat yhdessä kantaneet vastuun omasta harjoittelujaksostaan ja he ovat edenneet tavoitteiden mukaisesti. Kiinnostuneisuus järjestötyötä kohtaan on näkynyt, sillä opiskelijat ovat olleet aktiivisia, tunnollisia ja vastuullisia. Esiityksissä käytetty luentomateriaali oli loistava ja sitä voi hyödyntää jaksossakin. Ideat, joita opiskelijat toivat ja toteuttivat, ovat käyttökelpoisia jatkossa ja hyödynnettävissä sellaisenaan järjestön toiminnaksi ja tapahtumiksi jatkossakin.

Opiskelijat ovat ymmärtäneet järjestötyön tärkeyden ja siinä olevat haasteet tämän hetken yhteiskunnassa. Heillä on taitoa ja ymmärrystä siitä, mitä järjestötyön toiminta on. Omalla toiminnallaan opiskelijat ovat pystyneet edistämään terveyttä, mikä muun muassa näkyi erityisesti tatuointien merkityksestä terveyden ja allergioiden kannalta sekä luentojen pohjalta heränneiden keskustelujen myötä.

Järjestötoiminnan merkitys sosiaali- ja terveysalalla näyttäytyi terveydenhoitajaopiskelijoille pääosin myönteisenä moniammatillisena yhteistyönä ja hyödyllisenä tukena asiakkaiden terveyden ja hyvinvoinnin ylläpitoon. Myös seurakunta tarjosi hyviä mahdollisuuksia projektiluonteiseen työskentelyyn. Kehittämisehdotuksina järjestöyhteistyön kehittämiseen terveydenhoitajaopiskelijat toivoivat etukäteen parempaa perehdytystä ja vastuukysymyksiä selventämistä.

Hankeessa tuotettu opas lainsäädännöstä järjestöille on linkitetty Yhdistysinfo.fi -sivustolle. Lisäksi opiskelijat toivoivat mieluummin yhtä tai kahta päivää viikossa yhtäjaksoisen kuuden viikon tilalle, tämä toteutuikin syksyn harjoittelun osalta. Järjestöt ja kolmas sektori kokonaisuudessaan näyttäytyy yhteisöllisenä

voimavarana, ei pelkästään tarjoamalla vapaaehtoistyötä nuorille vaan myös vahvistamalla aktiivista kansalaisen osallisuutta yhteiskunnassa.

Lähteet:

SOKRA 2016. https://www.thl.fi/fi/tutkimus- ja_ asiantuntijatyö/ hankkeet- ja ohjelmat/sokra/tutkimusta- osallisuudesta

JOBI-hanke 2016. <http://jobihanke.blogspot.fi/p/hankkeen.html>

Pelvo, Auli (2016) Etelä-Karjalan allergia- ja astmayhdistys, hallituksen jäsen. Henkilökohtainen tiedonanto 05.12.2016

OSALLISUUDEN RAKENTUMINEN JOBI-HANKKEESSA

Kirjoittajat: Sanna-Leena Mikkonen ja Marianne Suntio

Järjestöjen palvelut osaksi hyvinvoinnin ekosysteemiä – työtä ja osallisuutta nuorille (Jobi) –hankkeessa vuosina 2015-2016 keskeisenä tavoitteena oli mahdollistaa osallisuutta ja sen vahvistumista. Hankkeen aikana kohderyhmiä; alle 30-vuotiaita nuoria ja järjestöjen avainhenkilöitä pyrittiin osallistamaan moni eri tavoin. Hanketoimijat ja Saimaan ammattikorkeakoulun opiskelijat tuottivat osallisuutta vahvistavaa toimintaa sekä järjestöille että niiden kohderyhmille.

Sosiaalisen osallisuuden käsitteen määrittely monin eri tavoin muodostaa haasteen osallisuuden arvioinnille. Tässä artikkelissa osallisuutta Jobi-hankkeessa tarkastellaan Isolan (2016) määrittelemien keskeisten ulottuvuuksien kautta. Näitä ulottuvuuksia ovat universalismi, demokratia, asiakasosallisuus, palvelut, työ, sekä oppiminen ja kasvatus. Seuraavassa näitä osallisuuden osa-alueita peilataan Jobi-hankkeessa toteutuneeseen toimintaan ja tuloksiin.

Universalismi osallisuuden lähtökohtana

Universalismilla tarkoitetaan Isolan (2016 mukaan) kaikille ihmisille kuuluvan ihmisarvon toteutumista. Jokaisella on oikeus tulla nähdyksi, hyväksytyksi, tunnustetuksi. Kokemus merkityksellisyydestä voi syntyä, kun ihminen tulee kuulluksi itsenään ja voi vaikuttaa elämänsä kulkuun. Universalismin edellyttämä osallisuus perustuu toimijuuteen, joka voi toteutua vain yhdenvertaisessa dialogissa toimijoiden välillä. Toiminnan tulee perustua yksilön voimavaroihin ja hänen tärkeiksi kokemiinsa asioihin. Kohderyhmä- tai asiantuntijälähtöinen toiminta ei täytä universalismi-osallisuuden kriteereitä.

Universalismin periaate osallisuuden edellytyksenä voi avautua käytännöksi sosiaalipedagogiikan käsitteiden avulla. Hämäläisen (2016) mukaan pedagogisen toiminnan tulisi edistää inhimillisen kasvun prosesseja, joita ovat integroituminen yhteiskuntaan, yhteiskunnallinen subjektius, osallisuus,

osallistuminen ja yhteiskunnallinen toimintakyky. Näitä prosesseja luodaan sosiaalipedagogisten työmuotojen ja toimintaperiaatteiden avulla. Sosiaalipedagogisia työmuotoja ovat toiminnallisuus, yhteisöllisyys ja elämyksellisyys. Kasvatus nähdään osallisuuden, osallistumisen ja yhteisöllisyyden mahdollistamisena.

Sosiaalipedagogisia toimintaperiaatteita puolestaan ovat dialogisuus, joustavuus, tilannekohtaisuus, herkkyys, kunnioitus, luottamus ja vastuullisuus. Subjekti-subjekti-suhde määrittelee pedagogisen kohtaamisen tasavertaisena kohtaamisena (Hämäläinen 2016). Tällaisessa suhteessa sosiaalipedagogi ei määrittele asiakkaan puolesta tavoitteita, vaan toimii innostajana, tukijana, koordinoijana, motivoijana ja herkistäjänä (Kurki & Nivala 2006, 152-153).

Järjestöille järjestetyissä työpajoissa asetelma oli dialoginen, tasavertainen ja kunnioittava. Työpajojen sisällöt nousivat järjestötoimijoiden toiveista ja aloitteista. Toteutetuissa työpajoissa juridiikan, markkinoinnin ja opetuksen asiantuntijat esittelivät omaan erityisalaansa liittyvää osaamista ja osallistivat järjestötoimijoita keskustelemaan ja tuottamaan yhteistä tietoa ja todellisuutta.

Miten opiskelijoiden tuottama toiminta ja palvelut vahvistivat osallisuutta? Sosiaalialan opiskelijat tuottivat Jobi-hankkeen työelämäprojektien yhteydessä oppimistehtäviä, joissa he tarkastelevat järjestötyön mahdollistamaa oppimista ja osallisuutta omissa työelämäprojekteissaan. Opiskelijoiden tuottamasta aineistosta (n=50) poimittiin oppimiskokemuksia, joita peilattiin sosiaalipedagogiikan teoriaan ja käytäntöön. Opiskelijat nostavat esille toiminnassa ja oppimisessa esille tulleita piirteitä, kuten dialogisuus, subjektiuden vahvistaminen, itseapuun auttaminen ja kriittisen tietoisuuden herättäminen, toiminnallisuus, osallistuminen ja osallistaminen (Hämäläinen 1999, 62).

Mönkkösen (2005, 287-289) mukaan vapaaehtoistoiminnassa asiantuntijan on kyettävä astumaan dialogista kohtaamista mahdollistavalle ”tietämättömyyden” alueelle. Toiminnassa korostuvat sosiaalipedagogiikan perusperiaatteet, kuten yhteisön merkityksen korostaminen osana ihmisen hyvinvointia ja osallisuutta. Parhaimmillaan vapaaehtoistoiminnasta oppiminen murtaa perinteisiä

rooli-odotuksia ja tuen tarpeessa olevan näkemistä objektina, avun kohteena. (Manninen & Raatikainen 2014, 4-5)

Parhaiten sosiaalipedagoginen työote on näyttäytynyt sosionomiopiskelijoille esimerkiksi Heikintalon toiminnassa. Sosiaalipedagogiikassa olennaista on integroida asiakkaita yhteiskuntaan. Tämä on Heikintalolla toteutunut, kun Klubitalon jäsenet ovat päässeet kokemaan olevansa osa yhteisöä ja ovat samalla harjoitelleet toiminnan avulla elämönhallinnallisia taitoja kuten kokkaamista ja päivärytmiä. Heikintalo ei tarjoa myöskään valmiita ratkaisuja, vaan jäseniä kannustetaan itse pohtimaan mitä he haluavat tehdä niin päivittäisessä toiminnassa kuin tulevaisuudessa.

Toiminta yhdistyksissä on oppimistehtävistä poimittujen oppimiskokemusten perusteella lisännyt sosionomiopiskelijoiden valmiuksia toteuttaa sosiaalipedagogista työtettä. Opiskelijoiden kokemuksista välittyvät sosiaalipedagogisen ammatillisuuden kaikki osa-alueet. Sosiaalipedagogisen ammattipätevyyden rakentuessa opiskelijat ovatkin luoneet ja vahvistaneet universalismin periaatteiden toteutumista Jobi-hankkeessa.

Demokratiaosallisuus

Osallisuuden demokratiaulottuvuus tarkastelee, miten yhteisiin asioihin vaikutetaan (Isola 2016). Järjestöillä on suuri yhteiskunnallinen merkitys aktiivisen kansalaisuuden mahdollistajina ja toteuttajina. Jobi-hankkeen aikana on järjestöille suunnattu koulutusta, joka tukee palvelujen tuotteistamisessa ja markkinoinnissa, juridisissa ja verotuksellisissa kysymyksissä sekä opiskelijoiden potentiaalin hyödyntämisessä sekä heidän ohjaamisessaan. Työpajoihin osallistuneet yhdistykset ovat kokeneet hyväksi ja tärkeäksi myös yhdistysten välisen verkostoitumisen mahdollistumisen ja laajentumisen hankkeen aikana.

Opiskelijoiden työpanos on tukenut yhdistyksiä niiden toiminnassa ja vaikuttamistyössä. Opiskelijat ovat myös saaneet tietoa ja kokemusta järjestö- ja vapaaehtoistyön merkityksestä kansalaisaktiivisuudessa ja -vaikuttamisessa.

Jobi-hankkeen aikana toteutuneen opetusuunnitelmauudistuksen mahdollistamana opiskelijat osaavat tulevassa työssään aktivoida asiakkaita vaikuttamaan yhdistysten kautta itselle merkityksellisiin asioihin positiivisella, rakentavalla tavalla.

Asiakasosallisuus

Asiakasosallisuus-ulottuvuudessa tarkastellaan Isolan (2016) mukaan itseä koskeviin asioihin vaikuttamisen toteutumista. Miten palvelujen suunnittelu, toteutus ja arviointi mahdollistaa asiakkaiden osallisuutta? Miten asiakasosallisuus näkyy hankeprosessin eri vaiheissa?

Jobi-hankkeessa asiakkaiksi voidaan nähdä kaikki toimintaan osallistuneet, koska kaikkien osapuolten toiminnalla on ollut vaikutus ruohonjuuritason asiakkaiden osallistamiseen. Toimijoita ovat olleet järjestöt, opiskelijat ja heidän oppilaitoksensa, ja vapaaehtoistyötä tekevät nuoret. Hankkeen prosessissa on kaikissa sen vaiheissa osallistettu niin järjestöjä kuin nuoriakin. Alussa on selvitetty kaikkien toimijaosapuolten, yhdistysten, nuorten, sekä oppilaitosten näkemyksiä järjestö- ja vapaaehtoistyön mahdollisuuksista ja oppilaitosyhteistyöstä. Myös Savitaipaleen hyvinvointiasemalla on kuultu nuorten ajatuksia vapaaehtoistyöstä ja saatu tietoisuutta vapaaehtoistoiminnan muuttamiseksi enemmän nuoria kiinnostavaksi.

Nuorten opiskelijoiden näkemyksiä on kuultu yhdistysinfo-verkkopalvelun kehittämisessä ja yhdistysten palvelujen houkuttelevuuden lisäämisessä. Opiskelijoiden työelämäprojekteissa ja harjoitteluissa heidän on toteutuksen eri vaiheissa pitänyt ottaa huomioon yhdistysten ja ohjaamiensa asiakkaiden tarpeet ja toiveet. Näin opiskelijat ovat mahdollistaneet yhdistysten kohderyhmään kuuluvien palvelunkäyttäjien osallisuutta. Jobi-hanke on mahdollistanut asiakasosallisuuden toteutumisen positiivisen kasvun, siirtymisen ja kertautumisen tasolta toiselle.

Hankkeen aikana on kerätty palautteita eri työpajoihin ja tilaisuuksiin osallistuneilta yhdistyksiltä ja nuorilta opiskelijoilta. Yhdistysinfo-palvelusta on kerätty käyttäjäkokemuksia. Opiskelijoilta ja heidän työelämäohjaajinaan toimineilta järjestöjen edustajilta on kerätty sähköisiä palautteita kokemuksista ja yhteistyön merkityksestä. Myös osapuolten näkemyksiä yhteistyön edelleen kehittämiseksi on kuultu näiden palautteiden kautta. Kouvolan alueella selvitettiin yhdistysten tuen tarpeita työllistämisasiassa, mahdollisuuksia työllistää nuoria ja yhdistysten ajatuksia nuorille sopivista vapaaehtoistehtävistä. Asiakasosallisuus onkin toteutunut Jobi-hankkeessa prosessin kaikissa vaiheissa.

Palveluosallisuus

Isolan (2016) kuvaaman osallisuuden palvelu-ulottuvuuden rakentuminen ja kehittyminen toteutui Jobi- hankkeessa yhdistysinfon avulla, alueellisissa piloteissa hyvinvointiasemilla, sekä oppilaitosyhteistyössä. Yhdistysinfo-verkkopalvelun uudistaminen mahdollistaa järjestö- ja vapaaehtoistyön kysynnän ja tarjonnan kohtaamisen, ja toimii tärkeänä tiedotuskanavana ja palveluohjauksen välineenä.

Alueellisissa piloteissa hyvinvointiasemilla on luotu uusia yhteistyöverkostoja järjestöjen kanssa. Hyvinvointiasemille onkin saatu uusia järjestöjä toimijaksi erilaisten tapahtumien järjestäjänä. Järjestöjen palveluja on siten saatu näkyväksi osaksi hyvinvoinnin ekosysteemiä julkisen toimijan rinnalla.

Opiskelijat tuottivat ja mahdollistivat opinnoissaan sekä yhdistysten olemassa olevaa palvelutoimintaa, että kokonaan uusia palveluita. Terveystuottajien ammatillisessa harjoittelussa luotiin ja mallinnettiin uusia innovaatioita hyvinvointiin liittyvien palvelujen käynnistämiseksi ja toteuttamiseksi. Tällaisia uusia palveluja ovat mm. ravitsemukseen, liikuntaan ja terveellisiin elämäntapoihin liittyvät neuvonnalliset kotikäynnit (esim. 4H:n kaupakassitoimintaan ja avh-sairastuneiden tukemiseen liittyen).

Näissä uusissa ohjauksen muodoissa opiskelija sai työelämän ohjaajaltaan tukea. Neuvonnat kohdistettiin vapaaehtoisuuteen perustuen asiakkaiden

suostumuksella yhteistyössä toteuttajajärjestön arvojen mukaisesti. Terveystoimintaan liittyy neuvontaa ja mittauksia toteutui myös yleisötapahtumissa. Liikuntapainotteisia ryhmätoimintoja kohdennettiin eri ikäryhmille.

Myös sosionomiopiskelijat olivat käynnistämässä kokonaan uutta toimintaa useissa yhdistyksissä (esim. Akateemisten naisten Luetaan yhdessä-projekti maahanmuuttajille, Chron ja Colitis- yhdistyksen hyvinvointiryhmät, Mielenterveysseuran Yeesi-toiminnan käynnistäminen, Kehitysvammaisten kaveritoiminnan käynnistäminen, ja Sähköpyörätuolijalkapalloa Etelä-Karjalaan-projekti). Hankkeessa syntyi siten myös paljon hienoja uusia oivalluksia ja uudenlaista toimintaa, jota ei osattu hankkeen käynnistyessä edes aavistaa.

Osallisuuden palvelu-ulottuvuus toteutui hankkeen avulla myös palveluihin saattamisen ja palveluohjauksen mahdollistamisessa. Julkisella tai yksityisellä sektorilla työskentelevien sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten on hyvä olla tietoisia järjestöjen roolista sosiaali- ja terveysalan kentällä. Ammattilaisten toivotaan osaavan ohjata asiakkaita tarpeen mukaan esim. järjestöjen ennaltaehkäisevän toiminnan, vertaistuen ja erilaisen neuvonnan äärelle (Astikainen & Sulku 2011, 31). Opiskelijat ovat hankkeen aikana järjestöissä toimiessaan saaneet tietoa eri järjestöjen palveluista, ja osaavat ammatissaan paremmin ohjata asiakkaita järjestöjen tuottamien palveluiden piiriin. Tietoisuus Yhdistysinfo-verkkopalvelusta ja sen hyödyistä palveluohjauksessa mahdollistaakin uuden, toimivan työkalun palveluosallisuuden toteuttamiseen.

Työ osallisuuden ulottuvuutena

Työ-ulottuvuudessa tarkastellaan osallisuuden toteutumista työelämävalmiuksien ja työmarkkina-aseman vahvistumisen näkökulmasta. (Isola 2016). Nuoret opiskelijat ovat oppimistehtävissään ja palautteissaan tuoneet esille, että hankkeen aikana heidän tietoisuutensa järjestöistä sekä niiden vapaaehtoistyön ja työllistämisen mahdollisuuksista on lisääntynyt. Myös nuorten kiinnostus järjestötyöhön on kasvanut. Vapaaehtoistyö omassa ansioluettelossa kertoo aktiivisuudesta ja oma-aloitteisuudesta, vaikka

palkkatyössä saatua ammatillista kokemusta ei olisi vielä kertynyt. Työnhakutilanteessa pienilläkin asioilla voi olla suuri merkitys. Aktiivisuus ja vapaaehtoisena toimiminen on plussaa monen työnantajan silmissä. (Astikainen & Sulku 2011, 31) Hankkeen aikana muutama opiskelija on saanut palkkatyötä yhdistyksistä, joissa he ovat tehneet opiskeluunsa kuuluvia tehtäviä.

Opiskelijat ovat järjestöissä toimiessaan mahdollistaneet asiakkaiden työelämävalmiuksien ja työmarkkina-aseman vahvistumista. Opiskelijat ovat erilaisten innostavien, luovien toimintojen avulla saaneet eri-ikäisiä asiakkaita mukaan yhteisölliseen ryhmätoimintaan. Ryhmätoiminta vahvistaa yksilöiden itsetuntoa, merkityksellisyyden ja hyväksytyksi tulemisen kokemusta. Tämä tukee aktiivisuutta, oman elämänsuunnittelun mahdollisuuksien lisääntymistä, mielekkään merkityksellisen tekemisen ja onnistumisen kokemusten saavuttamista. Opiskelijat ovat myös välittäneet asiakkaille ja eri toimijoille tietoa yhdistysten palveluista ja Yhdistysinfo-verkkopalvelusta työkaluna, jonka avulla voi etsiä kiinnostavaa yhdistysten järjestämää tekemistä. Kaikki erilaiseen toimintaan osallistuminen ja aktiivisuus tukee työllistymisvalmiuksia.

Hankkeen pääkohderyhmänä olivat alle 30-vuotiaat työttömät nuoret. Syksyllä 2016 opiskelijapalautteisiin vastanneista (n=74) 33 ilmoitti ottaneensa osaa toimintaan, joka kosketti 16-30-vuotiaita. Kaiken kaikkiaan opiskelijat tavoittivat arviolta 600 kyseiseen ikäluokkaan kuuluvaa henkilöä. Syksyn – 16 aikana opiskelijat tuottivatkin nuorten työllistämismahdollisuuksia kehittävää osallistamista laajalla rintamalla.

Oppiminen ja kasvatus osallisuuden toteutumisessa

Oppiminen ja kasvatus osallisuuden ulottuvuutena on toteutunut hankkeessa monipuolisesti. Jobi- hanke on mahdollistanut kaikille mukana olleille toimijoille oppimisprosessin, jossa yhdessä toinen toiselta oppien on luotu mahdollisuuksia osallisuuden ulottuvuuksien toteutumiselle. Järjestöille on suunnattu hankkeen aikana koulutusta palveluiden tuotteistamisesta, juridisista kysymyksistä ja

opiskelijoiden ohjauksesta. Järjestöt ovat myös saaneet nuorilta vinkkejä viestintään ja vapaaehtoistyön houkuttelevuuteen liittyvissä asioissa.

Hankkeessa mukana olleiden toimijoiden tietoisuus ja ymmärrys järjestöjen palveluiden merkityksestä hyvinvoinnin ekosysteemissä on vahvistunut ja lisääntynyt. Opiskelijoiden oppimistehtävistä ja palautteista välittyi merkityksellisen osaamisen vahvistuminen ja ymmärrys vapaaehtois- ja järjestötyön tärkeästä roolista yhteiskunnassa, ihmisten arjessa ja yhteisöllisessä vaikuttamistyössä.

Yli puolet opiskelijapalautteisiin vastanneista opiskelijoista koki kiinnostuksensa järjestötyötä kohtaan lisääntyneen melko tai erittäin paljon Jobi-hankkeessa toteutuneen järjestöyhteistyön aikana (55 % vastaajista). Tietoisuus järjestö- ja vapaaehtoistyöstä lisääntyi 59 % vastaajista. Kiinnostus järjestöistä työnantaja kasvoi 55 %:lla vastaajista. Muutamat opiskelijat kertovat hakeutuneensa uuteen yhdistykseen joko jäseneksi tai vapaaehtoiseksi. Moni kertoi, että piti tärkeänä työn tuottamaa hyvää mieltä sekä sen kautta kasvavia sosiaalisia verkostoja. Kontakteja syntyi sekä potentiaalisiin ystäviin että mahdollisiin tuleviin työnantajiin.

Eniten projekti- ja vapaaehtoistyö lisäsi opiskelijoiden tietoa ja tietoisuutta kolmannelta sektorilta niin työnantajana, palveluntarjoana kuin oman ammattitaidon vahvistajana. Moni opiskelija koki jälkikäteen järjestötyön laajempaan kuin aiemmin ja hahmotti selkeämmin miten järjestöt toimivat ja mitä järjestöissä voi tehdä. Esimerkiksi lähes 90 % työelämäprojekteissa olleista sosionomiopiskelijoista ei ollut aiemmin osallistunut ollenkaan järjestötyöhön. Opiskelijat toivat esille myös järjestöjen työntekijöistä huokuvan yhteisöllisyyden, innostuneisuuden ja sitoutumisen. Opiskelijat kuvaavat järjestö- ja vapaaehtoistyön merkityksellisyyttä myös tunnetasolla:

”Hyvä mieli on päällimmäisin ajatus. Työskentely/vapaaehtoistyö yhdistyksissä antaa paljon itselle ja kohderyhmät ovat erittäin iloisia avusta.”

Hanketoimijat ovat myös oppineet monialaisen hankkeen aikana merkityksellisiä asioita yhdessä tekemällä. Hanketyössä mahdollistuu luova prosessi, jossa kartta ja kompassi ovat välillä kateissa, mutta eteenpäin on vain mentävä. Epävarmuus, tietynlainen ”nuotittomuus” yhdistettynä toimijoiden vahvaan osaamiseen ja luovaan vuoropuheluun on käynnistänyt monia oivalluksen polkuja, joiden olemassaolosta ei hankesuunnitelmaa tehtäessä ole osattu uneksiakaan. Yhteisöllinen oppimiskäsitys painottaa oppimisen sosiaalista luonnetta, vuorovaikutusta ja osallistumista yhteisen tiedon rakentamiseen; yhdessä kyetään ratkaisemaan monimutkaisempia tehtäviä kuin mikä olisi mahdollista yksittäiselle ihmiselle. (Oivallus, 2011)

Lähteet:

Astikainen, A. & Sulku, S. 2011. Ammatillinen työ sosiaali- ja terveysjärjestöissä ja työelämäpäivityksen mahdollisuudet. Julkaisussa: Holopainen, A. (toim) 2011. Järjestötyötä oppimassa ja kehittämässä. Korkeakouluhenkilöstö työelämäjaksoilla. Humanistinen ammattikorkeakoulu, Sarja B, projektiraportit ja selvitykset 29/2011.

Holopainen, A. (toim.) 2011. Järjestötyötä oppimassa ja kehittämässä. Korkeakouluhenkilöstö työelämäjaksoilla. Humanistinen ammattikorkeakoulu, Sarja B, projektiraportit ja selvitykset 29/2011.

Hämäläinen, J. 1999. Johdatus sosiaalipedagogiikkaan. Kuopion yliopiston koulutus- ja kehittämiskeskus. Kuopio.

Hämäläinen, J. 2016. Sosiaalipedagogiikan perusteet – luento. Sosiaalipedagogiikan perusopinnot verkkoinfo. Itä-Suomen yliopisto, Moodle. Viitattu 10.12.2016. <file:///C:/Users/K%C3%A4ytt%C3%A4j%C3%A4/Desktop/sp/Kurssi%20%20Sosiaalipedagogiikan%20perusopinnot%202016-2017.htm>

Isola, A-M. 2016. Esitelmä: Miten osallisuutta voidaan tarkastella? Seminaarissa: Arviointi arvoon arvaamattomaan ja osaksi kehittämistä! Arviointipäivä ESR:n toimintalinja 5:n hankkeille. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. 19.4.2016. SOKRA, Sosiaalisen osallisuuden koordinaatiohanke. Seminaarin muistiinpanot ja jaettu moniste.

Kurki, L. 2006. Kansalainen persoonana yhteisössään. Teoksessa Kurki, L. & Nivala, E. Hyvä ihminen ja kunnan kansalainen. Johdatus kansalaisuuden sosiaalipedagogiikkaan. Tampere: Tampereen yliopistopaino oy.

Kurki, L. & Nivala, E. (toim.) 2006. Hyvä ihminen ja kunnan kansalainen. Johdatus kansalaisuuden sosiaalipedagogiikkaan. Tampere: Tampereen yliopistopaino oy.

Manninen, N. & Raatikainen, E. 2014. Vapaaehtoistoiminnasta oppimaan. Ajatuksia ammattikorkeakouluille. Metropolia-ammattikorkeakoulu/ KAMU-Kaveriohjausta maahanmuuttajille-hanke.

Mönkkönen, K. 2002. Dialogisuus kommunikaationa ja suhtena. Vastaamisen, vallan ja vastuun merkitys sosiaalialan asiakastyön vuorovaikutuksessa. Kuopion yliopisto. Väitöskirja. Kuopion yliopiston julkaisuja. Yhteiskuntatieteet, no 94.

Oivallus. 2011. Loppuraportti. Elinkeinoelämän keskusliitto EK. osoitteessa: http://ek.multiedition.fi/oivallus/fi/liitetiedostot/Oivallus_loppuraportti_web.pdf (Luettu 18.12.2016)

VASTUUKYSYMYKSET

Sosiaali- ja terveysala

Saimaan ammattikorkeakoulun opiskelijoiden vakuutukset on otettu lakisääteisen tapaturmavakuutuksen lisäksi laajennettuna opiskelijavakuutuksena. Vakuutus on voimassa käytännön harjoittelutöissä (esim. ammatillinen harjoittelu/ projektiopinnot) ja niihin liittyvillä välittömällä työmatkoilla.

⇔ **Opiskelijavakuutus ei sisällä projektipaikan/työharjoittelupaikan asiakkaiden tapaturma-/vastuuvakuutusta!**

Työelämäpaikan edustajan tulee allekirjoittaa tämä asiaan liittyvä lomake heti projektin/harjoittelun alussa; tämä lomake toimitetaan ohjaavalle opettajalle.

Opiskelija ja ryhmä	
Ohjaava opettaja	
Työelämäpaikka	
Työelämäohjaaja/ vastuuhenkilö	
Työelämäopintojen toteutumisen ajankohta (pvm):	
Opinto- tai harjoittelujakso	

Työelämän edustajana/oman yksikköni vastuuhenkilönä olen ymmärtänyt ja myös varmistanut, että oma yksikköni vastaa harjoittelun/projektiopintojen aikana tapahtuvassa toiminnassa olevista asiakkaista sekä mahdollisista asiakkaiden vahingoista.

_____ / _____ 201

_____
Työelämäohjaajan allekirjoitus